

Röjningsbenägenheten bland privata skogsägare

- en enkätundersökning bland medlemmar i SÖDRA

Cleaning propensity among private forest owners

- a opinion poll among SÖDRA's member's

Carl Peter Fröberg

Handledare: Magnus Lindén, Södra
P-M Ekö, SLU

Examensarbete nr 69

Institutionen för sydsvensk skogsvetenskap

Alnarp december 2005

---

1. Abstract

The intensity of cleaning declined dramatically in the early 1990's in the Swedish forests. Recession, an economic depressed forestry and the new law of silviculture from 1993, where the duty of cleaning was removed have been considered as sources to the decline. This has led to a situation where huge areas of forests are untouched, which can lead to negative effects for those stands in the future.

The purpose of this thesis was to find out how the individual landowner acts and feel when it concerns cleaning activities. Has the landowner noticed Södra's campaigns about cleaning and what sort of measure should Södra implement to increase the members' cleaning activity?

The thesis is based on an opinion poll made through a random draw among all Södra's members. Two categories were defined, one category in which Södra had run a cleaning campaign during the current year and a second category in which there had not been a campaign. In total, 480 surveys were sent out equally among the two categories. The answer frequency was 69 percent.

It is difficult to find any specific groups of landowner in the material with similar thoughts and actions concerning cleaning. In one specific question it's impossible to find some groups, but when we study the survey as a whole it is impossible to find similarities.

The most part of the members regard themselves to have knowledge of cleaning, above 60 percent of the cleanings are made by themselves. About 20 percent of the cleanings are done by entrepreneurs. There is a slight increase in the cleaning activity, but between the two categories there was no significant difference. If we observe the short period of time (2 years) that the survey concerns, the survey shows that the result is not what was expected. Even though 57 percent of the members of the first category, where the campaign was held, had notice the campaign and it was noted the increased amount of information that was sent out and also different occasions of meetings.

The question about whether to reinstate the duty of cleaning or not, 45 percent answered that they did not want to see a reinstatement meanwhile 34 percent were positive to reinstate the duty.

Based on the facts presented in this thesis there are some suggestions what Södra should do to maintain and increase the cleaning propensity of their members. Since it is mostly the members' own knowledge about cleaning that makes the cleaning take place in their forests, it is important that Södra enlarge the different channels of information that they are already working on. Also education and information concerning time planning of self-performing are important instruments. The civil servants' part in the giving advice is also of great importance. Except the knowledge that the landowner possess, the landowner also has support in the forest management plan and the civil servants' advices. Therefore should a certain advisor routine concerning cleaning be installed whenever the member is in contact with Södra. However, the civil servants also need more time to be able to give these advices. At each occasion of a new membership takes place the civil servants should be more active in taking contact with the new member to have the ability to find out the member's knowledge and what level of cleaning need is needed.

Lately the silviculture in southern Sweden has been discussed frequently as the hurricane Gudrun destroyed parts of the forests. The future of the cleaning will probably become more important to be able to produce more stabilized stands so the forests can manage storms and hurricanes better.

2. Sammanfattning

Röjningsintensiteten sjönk drastiskt i början av 1990-talet i de svenska skogarna. Lågkonjunktur, ett ekonomiskt pressat skogsbruk och den nya skogsvårdslagen från 1993, där röjningsplikten slopades har angivits som orsaker till detta. Detta har lett till att stora arealer skogsmark i Sverige är oröjda, vilket kommer att få negativa konsekvenser för beståndens framtid.

Syftet med arbetet var att försöka ta reda på hur den enskilde markägaren agerar och tänker när det gäller röjningsåtgärder. Har markägaren märkt av Södras röjningskampanj och vilka åtgärder ska företaget vidta för att öka medlemmarnas röjningsaktivitet?

Arbetet genomfördes som en enkätundersökning riktad till slumpvis utlottade medlemmar inom hela Södras område. Två kategorier definierades, en kategori där det i medlemmens skogsbruksområde bedrivits en röjningskampanj under året och en kategori där det inte hade bedrivits någon kampanj. Totalt skickades 480 enkäter ut jämnt fördelat ut på de två kategorierna. Svarsfrekvensen blev 69%.

Det är svårt att urskilja några specifika grupper av skogsägare i materialet med liknande förhållningssätt till röjning. Inom en specifik fråga kunde vissa grupper urskiljas, men sett över hela enkäten var detta omöjligt.

De flesta medlemmarna anser sig ha någon form av kunskap om röjning, över 60% av de arealer som röjs utförs av de självverksamma. Drygt 20% av arealen röjs av entreprenörer. Det går att se en ökning i röjningsaktiviteten, men mellan de båda två kategorierna fanns inte någon påtaglig skillnad. Sett över den korta tidsperiod (2 år) som enkäten berör har inte röjningskampanjen alls inte gett det resultat som eftersträfvats. Dock var det 57% av medlemmarna inom skogsbruksområden med röjningskampanj som tycker att de har märkt av kampanjen och då främst via ökad information i form av utskick samt vid olika sammankomster.

Vid frågan om vad man har för åsikter om röjningsplikten skulle återinföras var det 45% som svarade att de inte ville återinföra den men 34% var för ett återinförande.

Med grund i arbetet presenteras här några åtgärder som Södra bör vidta för att bibehålla och öka röjningsbenägenheten hos sina medlemmar. Eftersom det främst är medlemmens egen kunskap om röjning som ligger till grund för att det röjs så är det viktigt att Södra förstärker det informationsflöde som man redan har. Även utbildning och information om tidsplanering för självverksamhet är viktiga moment. Tjänstemännens roll i rådgivningen är också betydelsefull. Förutom sin kunskap stödjer sig medlemmen på skogsbruksplanens och tjänstemännens råd, därför bör en rådgivningsrutin vid all medlemskontakt inrättas som innefattar röjning. Tjänstemännen behöver således mer tid för rådgivning. Vid varje nytecknande av medlemskap bör tjänstemännen mer aktivt ta kontakt med medlemstecknaren för att få en uppfattning om vilken kunskap och vilket röjningsbehov denne har.

Skogsskötseln i Sydsvetige har kommit att diskuteras i samband med stormen Gudrun. Röjningens roll i framtiden kommer med all säkerhet att bli allt viktigare för att skapa stabilare bestånd som ska klara mindre stormar bättre.

3. Innehållsförteckning

1. Abstract	1
2. Sammanfattning	3
3. Innehållsförteckning	4
4. Bakgrund	5
5. Syfte	6
6. Material och metod.....	6
6.1. Urvalsmetoden för enkätundersökningen.....	6
6.2. Urval av medlemmar	7
6.3. Enkätens utformning och genomförande	7
6.4 Karakteristiska hos de svarande	9
6.5 Skogsskötselkunskaper hos markägarna	13
6.6 Röjningskunskaper	16
7. Resultat och diskussion	17
7.1 Grunder för röjning	17
7.2 Röjningens utförande	19
7.3 Konfliktbestånd	22
7.4 Hänsyn till skogsvårdslagen.....	23
7.5 Södras arbete i samband med röjningsuppdrag.....	25
7.6 Södras röjningskampanj 2003	27
7.7 Röjningsplikt	29
8. Diskussion och slutsats.....	30
8.1 Rekommendationer och förslag	31
9. Referenslista	33
9.1 Publikationer	33
9.2 Muntliga meddelanden	33
Bilagor	35

4. Bakgrund

Det här arbetet är ett examensarbete för Jägmästarprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Arbetet motsvarar 20 högskolepoäng och utförs i samarbete mellan Södra och SLU.

I början av 1990-talet började de röjda arealerna i Sveriges skogar att minska successivt, från att ha legat mellan 200 000 – 300 000 ha/år i mitten av 1980-talet, till drygt 100 000 ha/år (Sollander, 2003). Anledningarna till detta kan vara många, men en starkt bidragande orsak var att röjningsplikten togs bort ur skogsvårdslagen 1993. Men även lågkonjunkturen under 1990-talet kan ha påverkat röjningsbenägenheten negativt.

Den eftersläpande röjningsarealen har ökat, då det för varje år röjts allt mindre. Detta har lett till att röjningsbehovet hela tiden har ackumulerats (B-Å Alriksson, 2002).

Södra skogsägarna har i samarbete med bland andra Skogsvårdsorganisationen (SVO), både lokalt och regionalt, arbetat för att öka röjningsarealerna. Trots detta har man inte kunnat se någon tydlig förbättring. Den negativa trenden har vänt, men uppgången är alldeles för liten. Till att börja med arbetade man med att utbilda markägarna i praktisk röjning, för att de ska kunna ta hand om sin egen röjningsareal. Samtidigt har man påvisat de positiva ekonomiska effekterna som man kan få i samband med förstagallring, som i de allra flesta fall överstiger de nerlagda kostnaderna i röjningsåtgärderna. Röjningen är något av det viktigaste man kan göra i sin skog, eftersom ingreppet har så stor betydelse för beståndets framtida utveckling. Vid röjning har man möjlighet att aktivt påverka kvalitet, trädslag och tillväxt, men även beståndets framtida storm- och snöskaderisk. Röjningen medför även att framtida avverkningskostnader sjunker då ett färre antal stammar ges möjlighet att bli grövre.

Det omedelbara röjningsbehovet på Södras medlemsareal är nu ca 48 000 ha, vilket motsvarar ca 2,3% av den totala medlemsarealen (Södras internstatistik, 2003). Varje år tillkommer, räknat på en röjning per omloppstid, ca 21 000 ha. I början av 2000-talet röjdes det uppskattningsvis 14 000 - 17 000 ha/år vilket gör att det ackumulerade röjningsbehovet ökar med 4 000 - 7 000 ha/år. Den här utvecklingen är inte hållbar och därför har Södra satt upp ett röjningsmål. Målet är att öka röjningsarealen hos sina medlemmar, så att man kommer i fas med det årliga röjningsbehovet, samt att det ackumulerade röjningsbehovet är avvecklat fram till 2010. Detta skulle innebära en årlig röjningsareal på knappt 28 000 ha. För att uppnå detta startades ett röjningsprojekt under 2003. Projektet bestod av att man projektanställde sex tjänstemän på olika skogsbruksområden spritt över Södras fyra regioner. Tjänstemännens arbete bestod av två huvuduppgifter. Den ena var att aktivt arbeta för att anskaffa mer röjningsarealer hos medlemmarna som skulle röjas i Södras regi. Den andra var att förbättra rutinerna vid inventering, förmedling och utförandet av röjningsuppdrag, samt att kontraktera röjningsentreprenörer. Det direkta målet för projektet var att öka röjningsarealen med 1 859 ha. Projektanställningen var på 3–6 månader.

Ett stort problem vid uppskattningen av medlemmarnas årliga utförda röjningsareal är att många markägare röjer själva, eller anlitar någon utanför Södras organisation. Likaså är bedömningen, från Södra, av röjningsbehovet svårt att uppskatta då många markägare saknar en skogsbruksplan, eller att skogsbruksplanen är upprättad av någon annan än Södra och därmed inte finns i deras register. Under 2003 sattes dock det totala röjningsmålet till 15 000 ha, varav 6000 ha bedömdes utföras av andra än Södra.

5. Syfte

Arbetets syfte är i huvudsak att försöka belysa följande frågor:

- ❖ Vilka faktorer påverkar den enskilde markägarens röjningsaktivitet?
- ❖ Hur stor areal röjningsskog röjs varje år genom markägarens egen aktivitet?
- ❖ Har de markägare, som har sin fastighet inom de skogsbruksområden där Södra har bedrivit sin röjningskampanj, märkt av denna och vad är i så fall deras uppfattning om den?
- ❖ Vilka åtgärder ska Södra vidta för att öka röjningsaktiviteten hos sina medlemmar?

6. Material och metod

6.1. Urvalsmetoden för enkätundersökningen

Urvalsramarna bestod av de skogsbruksområden i Södras organisation där det hade tillsatts en extra tjänst för röjningskampanjen. Dessa skogsbruksområden var:

- ❖ Snapphanebygden (område 904)
- ❖ Kalmarsund (922)
- ❖ Skänninge (925)
- ❖ Södra Halland (941)
- ❖ Kind (944)
- ❖ Njudung (964)

Anledningen till att just dessa skogsbruksområden valdes var önskemål om att minst ett skogsbruksområde från var och en av Södras fyra regioner skulle finnas representerade. I de regioner som fick två skogsbruksområden i kampanjen, valdes dessa genom att titta på de enskilda skogsbruksområdenas statistik över tidigare röjningsaktiviteter. Ett skogsbruksområde med högre röjningsaktivitet och ett med lägre valdes. För de regioner som endast tilldelats ett skogsbruksområde att ingå i kampanjen var tillvägagångssättet detsamma, men här valdes ett skogsbruksområde som motsvarade den genomsnittliga aktiviteten för regionen.

Till kontrollmaterial valdes skogsbruksområden med liknande förutsättningar gällande antal medlemmar och medelfastighetens storlek samt att skogsbruksområdena låg geografiskt nära varandra och där ingen kampanj genomförts. I de fall där närliggande skogsbruksområden inte liknade kampanjsskogsbruksområden valdes skogsbruksområden som hade en liknande geografisk placering i öst-västlig riktning. Det viktigaste var dock att summan av de båda olika områdena blev så lika som möjligt.

De skogsbruksområden som valdes att utgöra kontrollområden var följande:

- ❖ Tingsryd-Linneryd (område 906)
- ❖ Karlskrona-Ronneby (907)
- ❖ Dackebygden (921)
- ❖ Östgöta södra (926)
- ❖ Norra halland (942)
- ❖ Ulricehamn-Skaraborg (946)

6.2. Urval av medlemmar

Genom Södras medlemsavdelningen gjordes ett utdrag ur medlemsregistret för samtliga tolv skogsbruksområden som skulle ingå i enkätundersökningen. Listorna bearbetades så att endast skogsbruksområdets nummer och medlemmarnas, namn, adresser och storlek på fastigheten fanns kvar.

I urvalet sattes en lägsta gräns för fastighetsstorleken på 30 ha. Detta för att få fram fastigheter som teoretiskt sett relativt frekvent bör utföra röjning. Under dessa förutsättningar gjordes ett slumpmässigt urval med stratifiering. 40 markägare valdes slumpvis ur varje skogsbruksområde. Lottningen gjordes med sannolikheten att väljas proportionellt mot fastighetsstorleken, vilket innebar att större fastigheter hade större chans att bli valda genom att varje hektar fick lika stor sannolikhet att väljas. Anledningen till att just 40 medlemmar per skogsbruksområde valdes var att, trots en eventuellt låg svarsfrekvens, skulle vara tillräckligt många för att ge ett tillförlitligt resultat, samtidigt som utskicket inte skulle bli allt för stort.

På grund av urvalsmetoden och gränsen för lägsta fastighetsareal var medelarealen för fastigheterna ingående i undersökningen 86,3 ha. Detta ska jämföras med det totala genomsnittet för Södra som är 61 ha. Det är dock viktigt att ha i åtanke att de mindre markägarna förbisets när man läser svaren i arbetet. studerar resultaqtet.

6.3. Enkätens utformning och genomförande

Utskicket av enkäterna gjordes i två versioner, beroende på vilken kategori av skogsbruksområde som avsågs, med eller utan kampanj. Största delen av enkäten var samma för de båda versionerna (Bilaga 1). Förutom bakgrundsfakta innehöll enkäterna frågor för att få veta hur markägarna sköter sin skog, både administrativt och praktiskt, och hur de ställer sig till röjningsfrågor, men även hur medlemmarna ser på Södras arbete för ökad röjning.

Den version som skickades ut till medlemmar med fastigheter inom de skogsbruksområden som ingick i Södras röjningskampanj innehöll sex tilläggsfrågor (Bilaga 2). Tilläggsfrågorna syftar till att utröna huruvida markägarna har påverkats av Södras röjningskampanj. Det frågades även om någon kontakt skett med tjänster från Södra, hur denna i så fall utförts och om detta lett till att markägaren blivit informerad om röjningsbehov som denne inte visste om, eller inte haft för avsikt att genomföra.

Innan enkäten skickades ut till medlemmarna skickades den ut till alla berörda skogsbruksområdeschefer, för att få deras synpunkter på enkätens utformning. Enkäten testades även på ett antal markägare utanför undersökningsområdet, för att se om de tolkade frågorna såsom tänkt.

Enkäterna skickades ut 21/1 2004 till de 480 utvalda medlemmarna. Sista datum för svar valdes till den 2/2 2004. Detta innebar att medlemmarna skulle få 12 dagar, som sträckte sig över två helger, på sig att fylla i enkäten och skicka tillbaka den. I följebrevet (Bilaga 3) fanns en kort bakgrundsbeskrivning till varför Södra valt att göra undersökningen och av vem den utfördes.

Efter att sista datum för svar passerat och inkommande svar började minska, skickades ett påminnelsebrev (6/2 2004) (Bilaga 4) till de medlemmar som ännu inte svarat. Innan påminnelsebrevet skickades ut hade 178 medlemmar svarat.

I påminnelsebrevet förklarades vikten av att deras svar kom in och hur datahanteringen skulle behandlas.

Efter ytterligare tre veckor sattes ett stopp för inkommande enkäter. Då hade ytterligare 151 enkäter inkommit, vilket ger totalt 329 enkätsvar. Detta ger en svarsfrekvens på 69% för hela enkäten, vilket fördelade sig mellan kampanjskogsbruksområdena 47 %, kontrollskogsbruksområdena 50 % och annat svar 3 %. Annat svar är de som angivit att de inte kan eller vill eller då det av någon anledning inte gått att tolka/använda.

Tabell 6.3.1. Sammanställning av antalet svarande samt svarsfrekvensen.

	<u>Antal</u>
1:a enkätutskick (21/1 – 2/2 2004) svarande	178
Påminnelsebrev (6/2 – 27/2 2004) svarande	151
Totalt antal	329
Svarsfrekvens	68,5 %

För att se hur svaren fördelade sig mellan skogsbruksområdena, genomfördes ett χ^2 -test. Testet visade att de två grupperna inte skiljde sig nämnvärt från varandra ($p = 0,596$) och att en jämförelse därför är möjlig.

6.4 Karakteristiska hos de svarande

För att få en inblick i vilka som har svarat på enkäten presenteras här de bakgrundsfakta som medlemmarna har angivit i svaren. Här presenteras en analys av bakgrundsfaktan och där det så är möjligt och där det har ett värde, kommer svaren att jämföras med Södras totala medlemsstatistik.

Tabell 6.4.1. Karaktäristiska hos de svarande medlemmarna.

	<u>Män</u>	<u>Kvinnor</u>				
Könsfördelning (%):	91	9				
Åldersstruktur (%):	<u><34</u>	<u>35-44</u>	<u>45-54</u>	<u>55-64</u>	<u>65-74</u>	<u>>75</u>
	3	14	25	30	20	7
Boendeform (%):	<u>Åbo</u>	<u>Utbo</u>				
	68	32				
Utbornas avstånd till fastigheten (%):	<u><10km</u>	<u>11-50km</u>	<u>51-100km</u>	<u>>100km</u>		
	25	48	9	19		

Könsfördelning

I urvalet var det 12 % av enkäterna som skickades direkt till kvinnor. Att kvinnornas svarsprocent är något mindre än männens kan bero på att flertalet kvinnor, som ensamt äger skog, överlåter skötseln av densamma till sin make i brist på intresse och/eller kunskap. Statistiken för Södras medlemmar anger att 15% av medlemmarna är kvinnor.

Åldersstruktur

Åldersstrukturen har en stor spridning, från 30 år upp till 94 år, vilket gör att olika generationers syn på framtid och problem speglas. Medelåldern ligger på 58 år och ligger nära den genomsnittliga medelåldern bland Södras medlemmar som är 56 år.

Boendeform

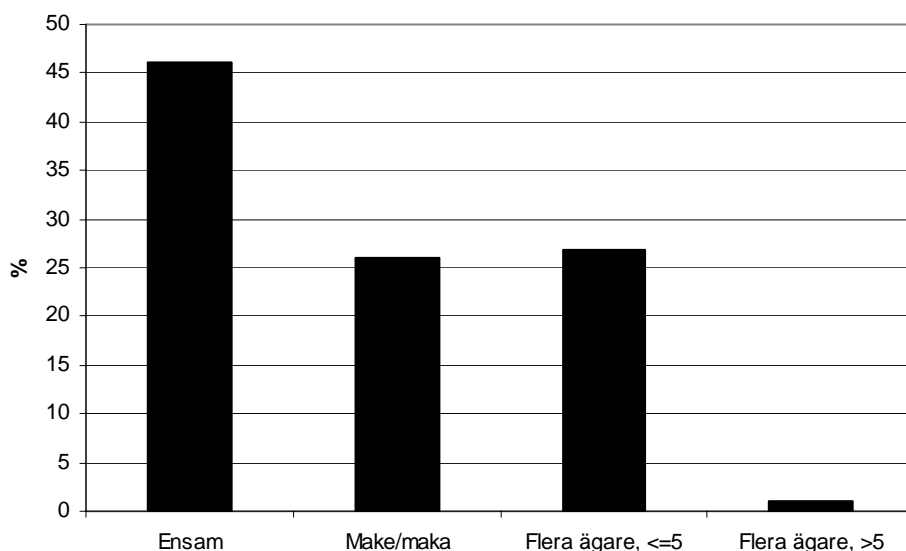
För att veta hur stor tillgänglighet till sin fastighet som markägarna har, fick de svara på om de bor på fastigheten, delvis eller permanent, eller om de bor på annan ort. De som räknade sig som utbor, det vill säga att de inte bor på fastigheten, fick även fylla i hur långt de hade till sin fastighet.

Åbo, betyder att markägaren bor på fastigheten, eller att de delvis bor på fastigheten under någon tid på året. 68% av de svarande medlemmarna angav att de var åbor, 32 % svarade att de var utbor.

Att avståndet är <10 km mellan fastigheten och hemmet (25%) bör knappast påverka skötseln av fastigheten. Även en stor del av de (48%) som svarat att avståndet ligger mellan 11-50 km bör ej påverkas i sin skötsel av fastigheten på grund av detta. Däremot kan för de två sista

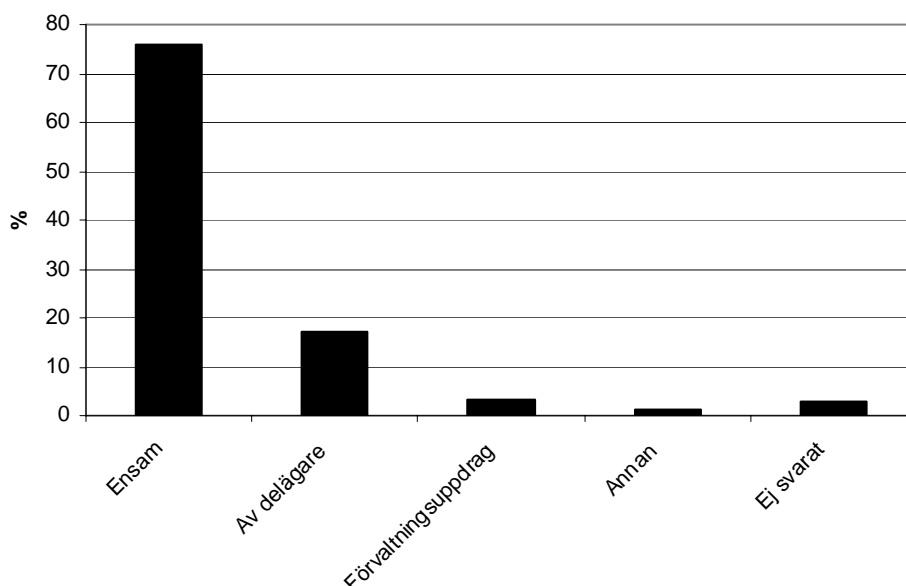
grupperna, 51-100 km (9%) och >100 km (19%), avståndet påverka skötseln av fastigheten negativt.

En annan faktor som kan påverka markägaren i beslut rörande skötselfrågor är ägandeformen (Figur 6.4.1.).

Figur 6.4.1. Ägandeformsfördelningen hos de svarande medlemmarna.

72% av de svarande medlemmarna är ensamma ägare eller ägare inom samma hushåll, 28% av fastigheterna ägs av flera ägare.

Figur 6.4.2. Hur den administrativa skötseln bedrivs hos de svarande medlemmarna.

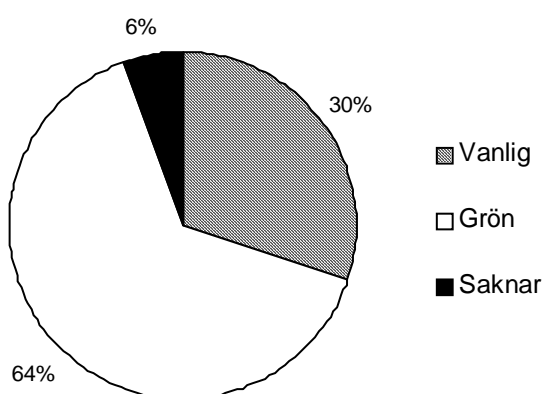
76% uppgav att de själva ombesörjer fastighetens administrativa skötsel. Det ska därtill tilläggas att för att ingå ett medlemskap i Södra, då det är fler än en ägare, blir det en av ägarna som får fullmakt för fastigheten och som medlemskapet registreras på. Detta medför

att det är deras adress som är registrerat i Södras medlemsregister och därmed var det dit enkäten skickades.

3% svarade att de hade förvaltningsuppdrag, så kallat värdekontrakt, där Södra ombesörjer skötseln av fastigheten.

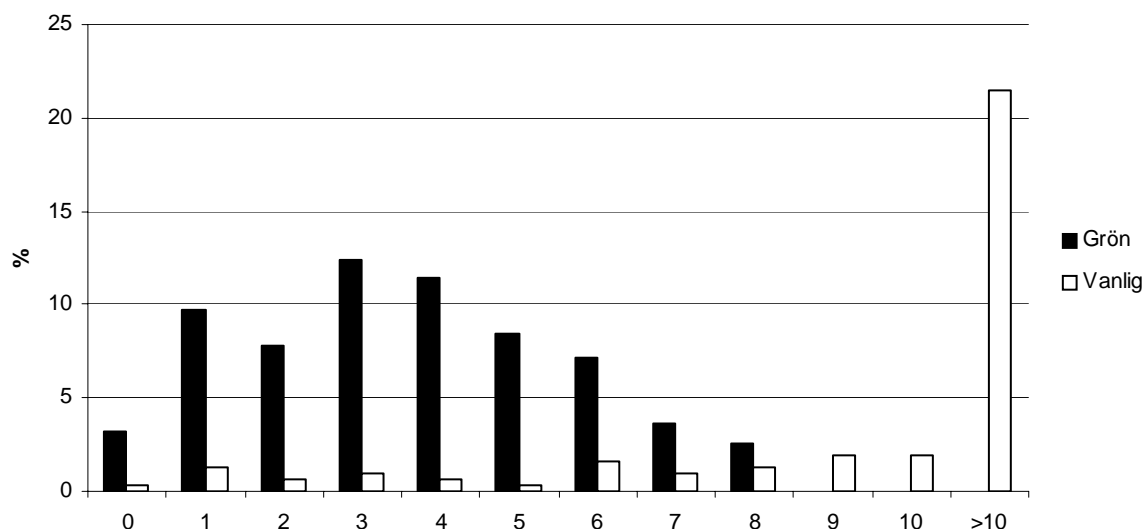
I stapeln med ”Annan” är det markägare som tillsammans med sina delägare gemensamt tar beslut om vad som ska göras och hur fastigheten ska skötas.

För att underlätta den administrativa skötseln av fastigheten kan en skogsbruksplan vara ett bra hjälpmedel. Genom skogsbruksplanen får man en bra överblick av fastigheten och vilka åtgärder som bör åtgärdas.

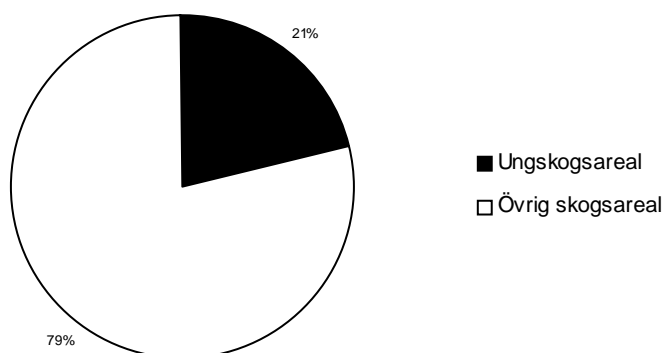
Figur 6.4.3. Andelen av de svarande medlemmarna som har skogsbruksplan av olika slag.

64% av de svarande medlemmarna har en grön skogsbruksplan (Figur 6.4.3). Detta är något högre än vad Södras totala statistik visar. Södra bedömer att ungefär 50 % i dagsläget har en grön skogsbruksplan (Pers. kom). Man skulle kunna tolka den här överrepresentationen som att de, som är och har varit intresserade av skogsbruk, i större utsträckning skaffat sig en grön skogsbruksplan och av samma skäl varit mer benägna att svara på enkäten. Även att de allra minsta fastigheterna, det vill säga de som är mindre än 30 ha, inte är med i undersökningen kan påverka att andelen skogsbruksplaner är högre.

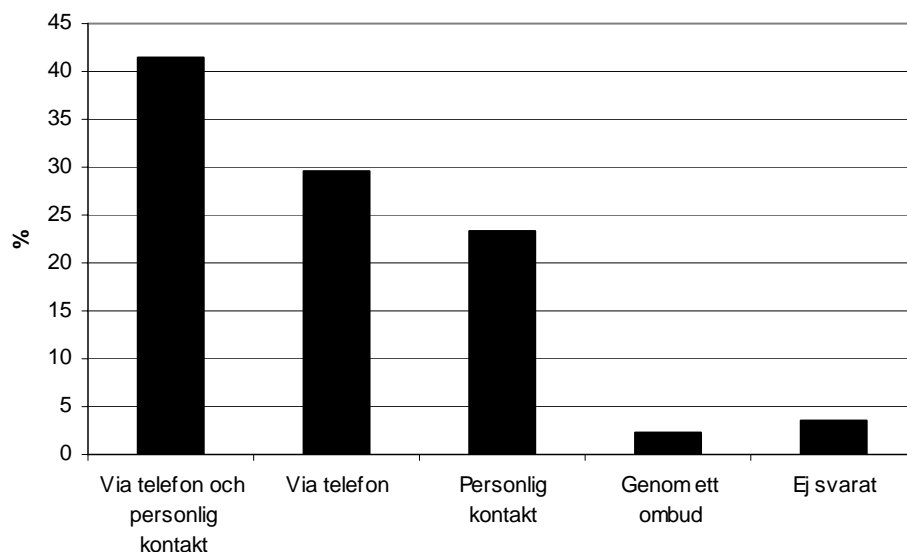
Figur 6.4.4. Skogsbruksplanernas ålder i procent fördelat på vanliga och gröna skogsbruksplaner.

Skogsbruksplanernas varaktighet är vanligtvis tio år, emellertid är flertalet vanliga skogsbruksplaner äldre än så och därmed inte uppdaterade (Figur 6.4.4). Det här kan leda till att markägare inte uppmärksammar eller ens känner till att de har röjningsarealer som borde åtgärdas.

Figur 6.4.5. Ungskogsandelen hos de svarande medlemmarna (till ungskogen räknas skog som är under 20 år).

Som man kan se i figur 6.4.5 är det 21 % av den angivna fastighetsarealen som utgörs av skog som är yngre än 20 år, och som är aktuell för röjning. Andelen omfattar även kalmare och hyggen, men om man räknar med ett röjningsingrepp per omloppstid så får man ett bra mått på hur stor röjningsareal som finns.

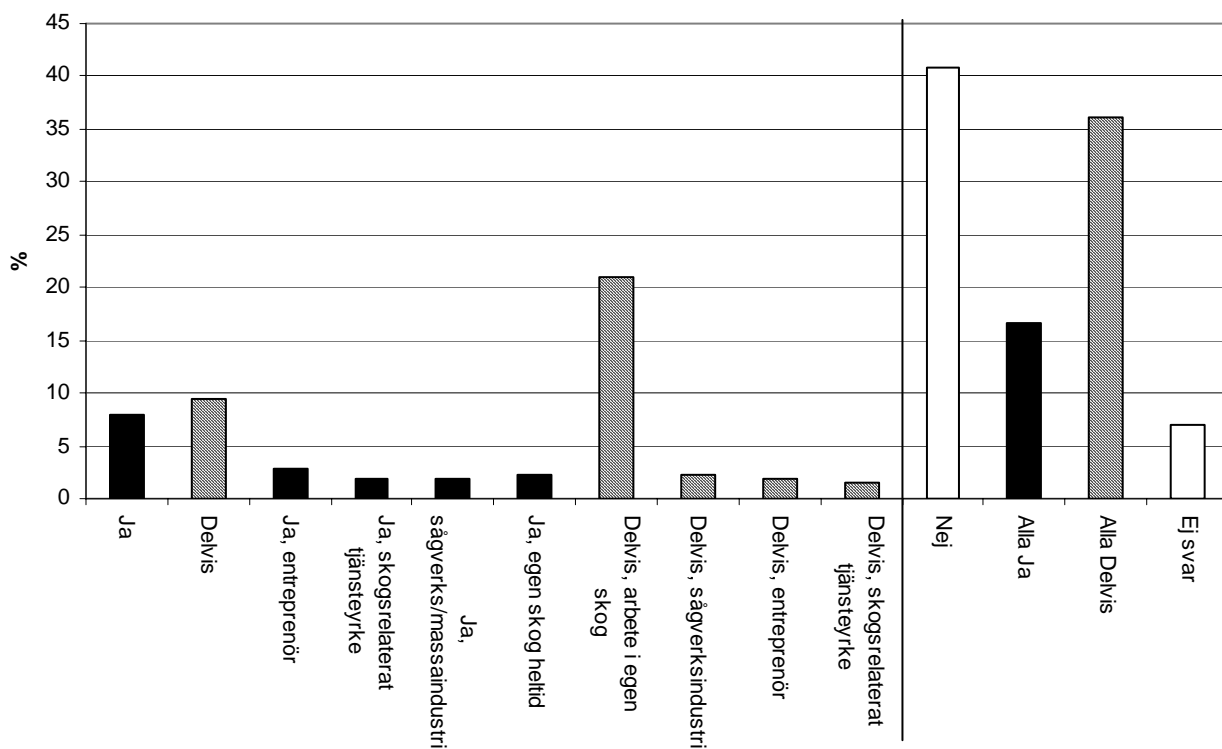

Figur 6.4.6. Hur sker kontakten mellan medlemmarna och Södra?

Som man kan se i figuren 6.4.6. sker den största kontakten mellan medlemmarna och Södra främst via telefon och genom personlig kontakt. 65% av medlemmarna nås via personlig kontakt av tjänstemännen ute i organisationen. Det här gör att viktig information snabbt kan nå ut till medlemmarna. Informationen kan samtidigt presenteras av tjänstemannen på ett korrekt sätt, så att den inte missuppfattas.

6.5 Skogsskötselkunskaper hos markägarna

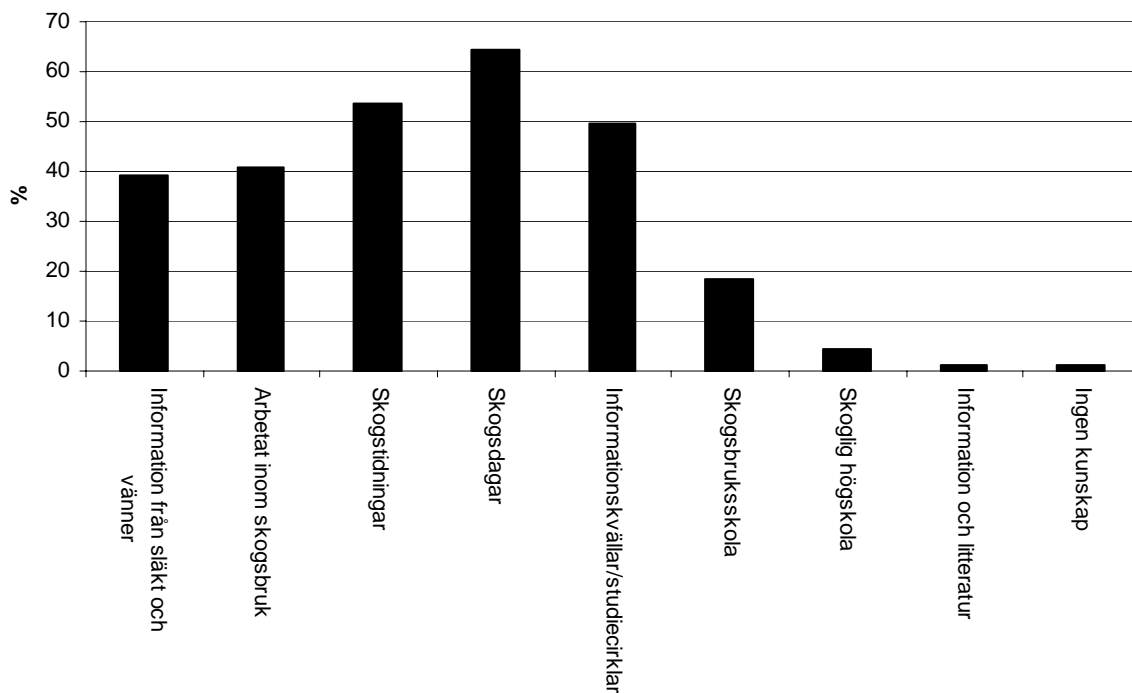
En viktig faktor, som påverkar markägarens skötsel av skogen, är den kontakt med skog och skogsprodukter som denne får genom sitt yrke.

Figur 6.5.1. Andelen och i vilken form de svarande medlemmarna angivit att deras arbete är skogsrelaterat. De fyra staplarna längst åt höger är en sammanslagning utifrån svarens karaktär.

53 % av de svarande medlemmarna uppger att de arbetar helt eller delvis i ett skogsrelaterat yrke. Med skogsrelaterade yrken avses yrken som direkt har anknytning till skog eller dess förädlingsprocesser. Störst är andelen som angivit att de har ett yrke som är delvis skogsrelaterat. I de flesta fall är det jordbrukare som har ett skogsrelaterat deltidsarbete, men även deltidssjukskrivna, sjukpensionärer och pensionärer utgör en stor grupp av de skogsrelaterade deltidsarbetande.

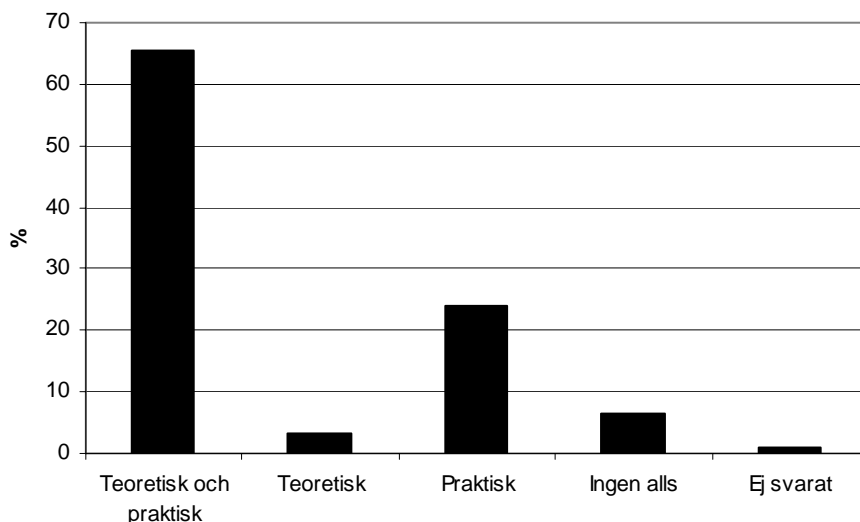
Figur 6.5.2. Kunskapsbakgrunden hos de svarande medlemmarna. Samma markägare kan ha valt flera alternativ.

Information är den kunskapsbakgrund som flest markägare angivit som sin kunskapskälla. Ett antal av de svarande medlemmarna har angivit att de just blivit markägare och därför har svårt att svara på frågorna och hoppas att på sikt lära sig mer om skogsbruk och skogsskötsel.

En mycket liten del (7%) anger att de helt saknar kunskap. I dessa fall är det vanligt att det är någon annan delägare som sköter fastigheten administrativt, eller att markägaren har ett värdekontrakt.

6.6 Röjningskunskaper

Eftersom arbetet ska fastställa varför Södras medlemmar röjer eller ej, är det viktigt att veta vilken grad av kunskap de anser att de har inom just detta område.

Figur 6.6.1. Kunskapen om röjning som de svarande medlemmarna anser att de besitter.

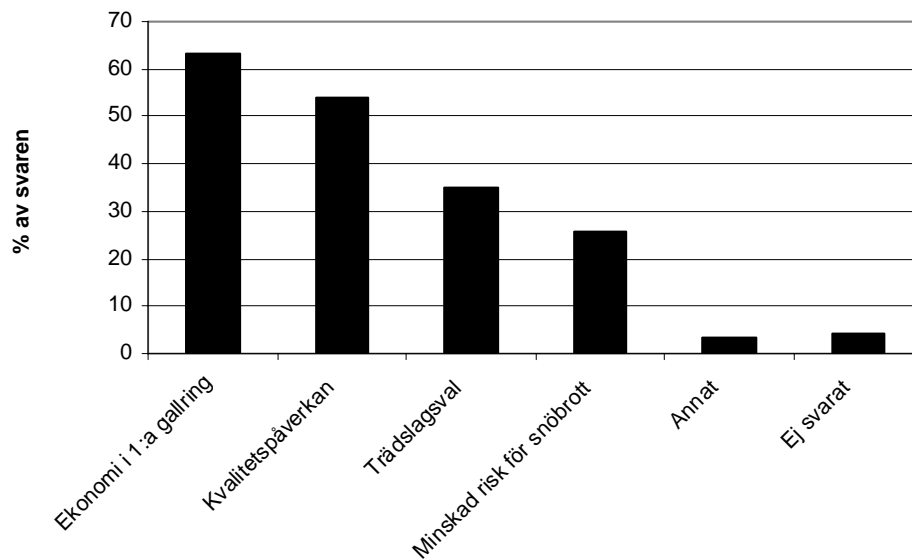
De flesta av de svarande medlemmarna, 65%, anser att de både besitter teoretiska och praktiska kunskaper angående röjning.

Men även de som angivit att de bara besitter praktisk kunskap, 24%, vilket tyder på att de röjer i någon form. Att de inte har den rätta teoretiska kunskapen kanske inte har lika stor betydelse utan att de röjer efter eget huvud kan vara gott nog. Detta innebär att nästan 90% av de svarande kan röja i någon form. Var tredje kvinna svarar dock att hon inte besitter någon kunskap om röjning, vilket kan jämföras med männens 4%.

Varför röjs det då fortfarande för lite? Medlemmarna fick svara på vad de tyckte var bra skäl för röjning. De fick både svara på givna alternativ och ange egna alternativ.

7. Resultat och diskussion

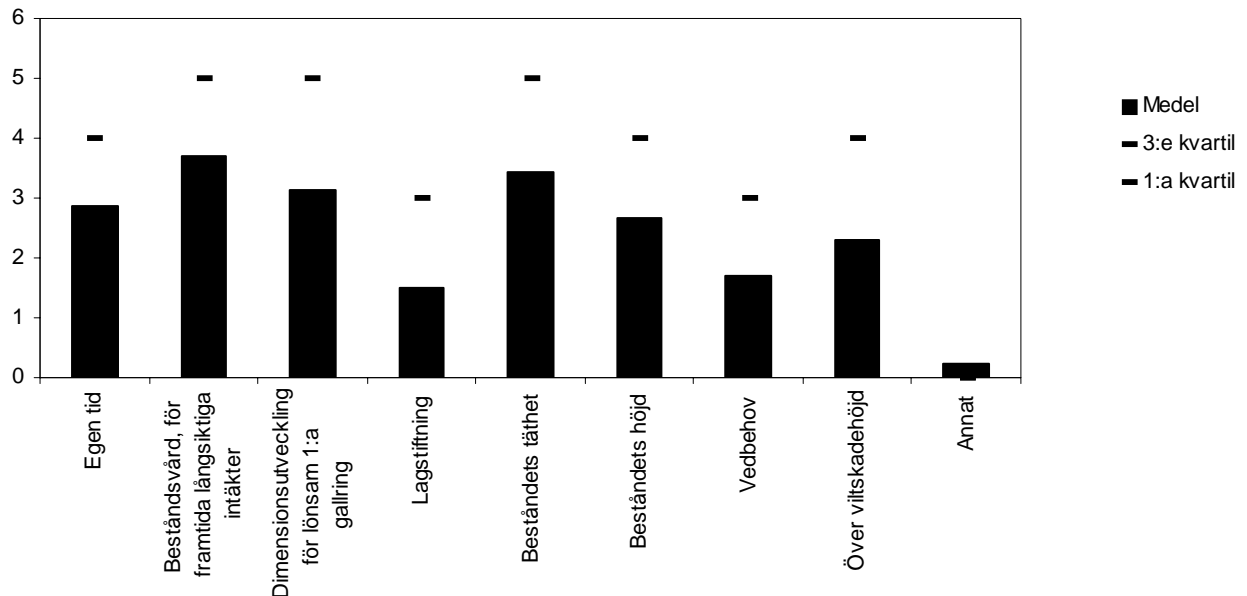
7.1 Grunder för röjning

Figur 7.1.1. Medlemmarnas åsikter om vad som är ett bra skäl för att motivera röjning. Samma markägare kan ha valt flera alternativ.

Bättre ekonomi i förstagallring är det skäl som flest medlemmar tycker är ett bra argument för att motivera röjning. De flesta medlemmarna tycker att möjligheten att välja det trädslag och de trädindivider som man anser kommer att få bäst kvalité och som man vill satsa på för beståndets utveckling, är bra skäl till varför man bör röja. Andra skäl som framförs är att få kraftigare stammar och på det viset minska risken för snöbrott anses som ett bra skäl. Få andra skäl angavs, bland dessa nämns estetik, viltskador och framtida beståndsutveckling, men även att reducera lövinslag har föreslogs.

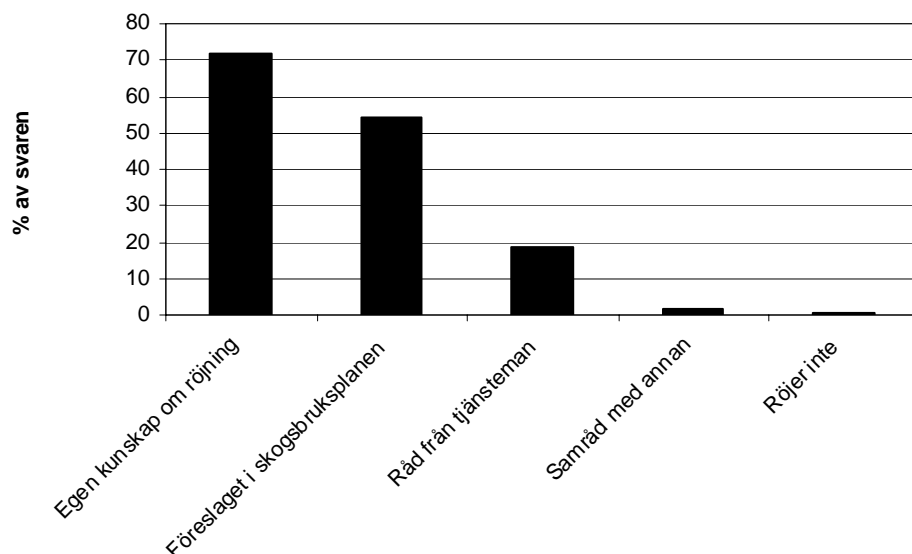
Vad är det då som generellt påverkar markägaren att röja? För att svara på detta fick markägarna ange en siffra mellan 1 till 5 för ett antal alternativ som de fick sig presenterade.

Figur 7.1.2. Olika faktorerers påverkan av markägaren för utförandet av rönjning. Svaren är givna mellan 1-5. Markägarna har svarat 0 om de inte alls påverkas av det aktuella alternativet.

De alternativ markägarna angav som viktigast, och som påverkar dem mest när rönjning ska genomföras, är beståndsvården och beståndets täthet. Men även dimensionsutvecklingen för en lönsam första gallring och den egna tiden angavs som viktiga alternativ. Lägst påverkan ansåg de svarande markägarna att lagstiftningen hade.

Granskar man alternativet "Vedbehov" ser man att spridningen mellan svaren varit stor. Det kan förklaras med att de markägare som värmer upp sina hus med ved tycker att detta är ett bra alternativ för att genomföra rönjning. De som däremot inte har ett vedbehov anser att det är ett dåligt alternativ eftersom arbetsinsatsen, för att ta tillvara veden och sedan sälja den, är för stor.

Figur 7.1.3. Grunder till att röjningsbeslut fattas. Samma markägare kan ha valt flera alternativ.

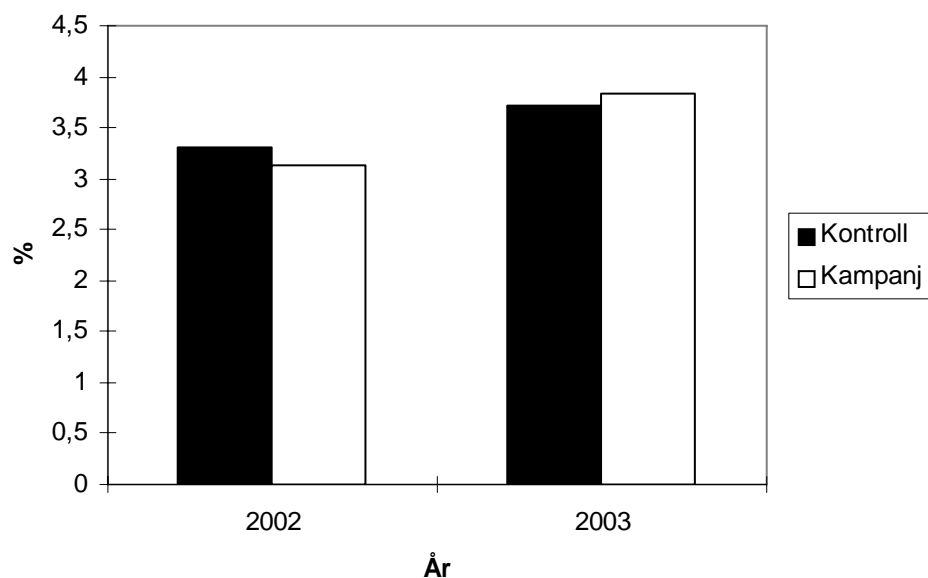
De flesta av de svarande medlemmarna anger att den egna kunskapen om röjningsbehovet i de olika bestånden, är den viktigaste grunden till att röjningen utförs. Men flera använder sig även av sin skogsbruksplan och de åtgärdsförslag som anges där för att fatta eller styrka sina beslut. Rådslagning med tjänsteman eller någon annan person, delägare eller utomstående, förekommer också.

Tittar man närmare på ”Förslaget i skogsbruksplanen”, som 54% svarade, och sammankopplar den till svaren i figur 6.4.4, kan man göra en indelning efter typen av skogsbruksplan. 2% av de som säger sig använda skogsbruksplanen som en grund till beslutet för röjning har en plan som är äldre än 1993. 16% har en vanlig plan som inte är äldre än 1993 och 82% har en grön plan. Men det går inte att säga att den gröna planen därmed är bättre. Jämför man antalet svar för de båda typerna av skogsbruksplaner och deras totala antal inom intervallet får man fram att 67% av de som har en vanlig plan, ej äldre än 1993, och 69% av de som har en grön plan använder densamma som ett stöd för sitt beslut. Andelarna stämmer väl överens med tidigare undersökningar (Jonsson, 2001). I en tidigare undersökning svarade 76% att de använde sig av skogsbruksplanen som underlag för att fatta beslut om röjning. Undersökningen var dock baserad på ett mindre urval vilket kan ha lett till att värdet för användningen av skogsbruksplanen som beslutsunderlag blivit högre.

Kvinnor anger att de i större utsträckning grundar sina beslut om röjning från skogsbruksplanen, 70%, och från tjänsteman, 53%. Anledningen till att kvinnor använder skogsbruksplanen i större utsträckning och tjänstemannens råd som beslutsunderlag för röjning kan vara att de anser sig besitta en lägre kunskap om röjning än snittet.

7.2 Röjningens utförande

Genom att jämföra angivna röjda arealer för både kampanjskogsbruksområdena och kontrollskogsbruksområdena under olika år kan man se hur trenden för dessa olika områden ser ut. Samtidigt får man en uppfattning om hur mycket röjning som totalt sett utförts hos Södras medlemmar.

Figur 7.2.1. Angivna totala röjda arealer i förhållande till den totala skogsarealen för båda skogsbruksområdesgrupperna.

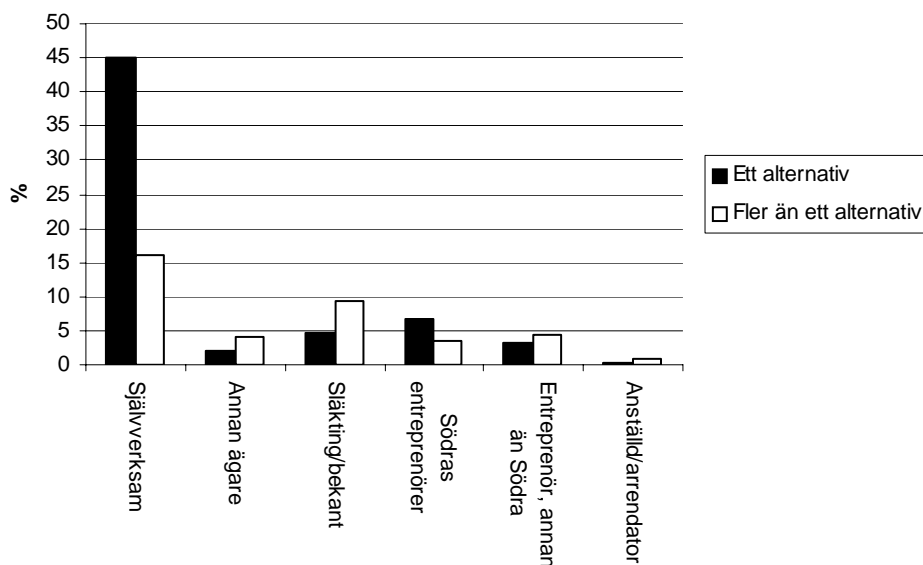
I figur 7.2.1. ser man en liten men ökande trend för de båda grupperna, däremot går det inte att se någon direkt skillnad mellan kampanj- och kontrollområdena. För att få en uppfattning om hur stor areal det är som röjs varje år gentemot det teoretiska behovet genomfördes en beräkning. I beräkningen dividerades den totala ungskogsarealen med 20 för att få fram hur många hektar som årligen bör röjas, vid ett antagande att man endast röjer en gång per omloppstid.

Tabell 7.2.1. Beräknad årligt röjningsbehov (ha), vid antagandet att det röjs en gång per omloppstid och den verkliga utförda arealen.

Skogsbruksområden	Beräknad årlig areal	Verklig areal 2002	Verklig areal 2003
Kampanjskogsbruksområden	133 ha	374 ha	456 ha
Kontrollskogsbruksområden	120 ha	457 ha	513 ha

Varför den årliga röjningsarealen är, i de flesta fall, mer än 3,5 gånger större än den beräknade arealen kan ha flera anledningar. Men en viktig anledning är att 74% av de svarande medlemmarna anger att de gör sin röjning i flera steg.

För att förstå och vidare kunna analysera resultatet fick medlemmarna svara på vem som utför röjningsarbetet på fastigheten. I de fallen där det var flera eller olika kategorier som utförde röjningen fördelades dessa på kategorierna i den relation de angivits.

Figur 7.2.2. Röjningsarbetets utförande på fastigheten. Staplarna är uppdelade efter de som angivit ett alternativ och de som angivit fler än ett.

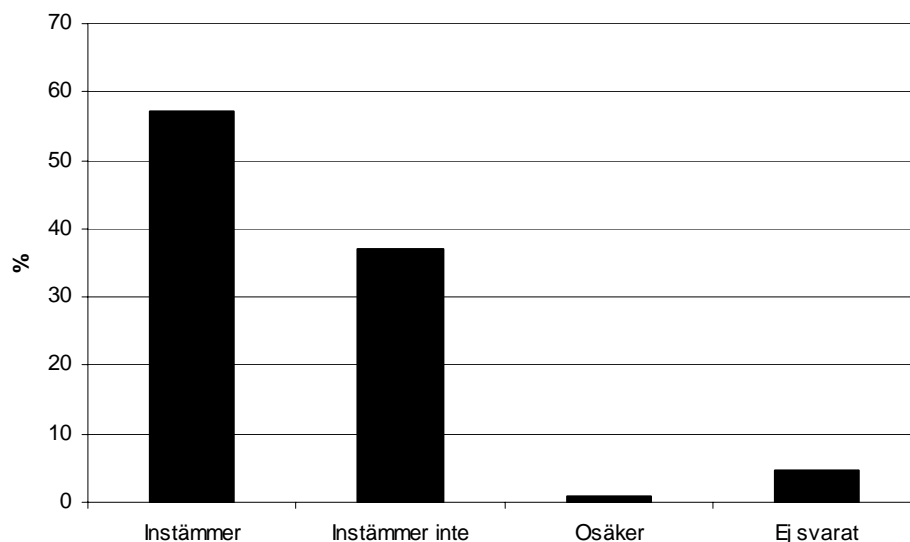
Det är vanligast att markägaren själv utför sin röjning. Att ta hjälp från andra ägare eller släktingar och bekanta är också vanligt. Ett fåtal markägare anlitar entreprenörer för den del de inte hinner med själva, eller för att utföra all röjning (Figur 7.2.2).

10% anger att det är Södras entreprenörer som i någon form röjer på deras fastighet. Under 2002 – 2003 stod Södras entreprenörer för 13% av de röjda arealerna hos de svarande medlemmarna. Detta kan jämföras med kategorin ”Entreprenörer, annan än Södra” som 8% angav och som stod för 12% av den utförda röjningen på de svarande medlemmarnas fastigheter. En anledning till att det ser ut så här är att Södras entreprenörer i regel anlitas för mindre objekt.

Det går inte att se någon stor skillnad mellan grupperna åbo/utbo, men mellan män och kvinnor skiljer sig resultaten. 30% av kvinnorna anlitar Södra i någon utsträckning jämfört med 13% av männen.

Vid en analys av datat bakom resultaten från figur 6.6.1, 7.1.2. och 7.2.2 ser man att den självverksamme medlemmen som anser sig besitta både teoretisk och praktisk kunskap om röjning främst motiverar sin röjning för beståndsvård, för framtida intäkter och efter beståndets täthet. Men även för att gynna en bra dimensionsutveckling för lönsam 1:a gallring, beståndets höjd och den egna tiden. Jämför man dessa svar med de som inte anser sig besitta någon kunskap är dessa svar mer jämt fördelade. Det är endast beståndets höjd och täthet som har något högre svarsfrekvens som viktiga faktorer för gruppen.

Eftersom de flesta markägarna utför sin egen röjning är den egna tiden en viktig faktor för att röjningen ska bli utförd.

Figur 7.2.3. Överensstämmelse mellan utförd röjningsareal och röjningsambitionerna hos de svarande medlemmarna.

Som man kan se i figuren 7.2.3 tycker 57% av de svarande medlemmarna att deras röjningsinsatser motsvarar deras ambitioner. Däremot tycker 37% att de inte når upp till sina planerade ambitioner.

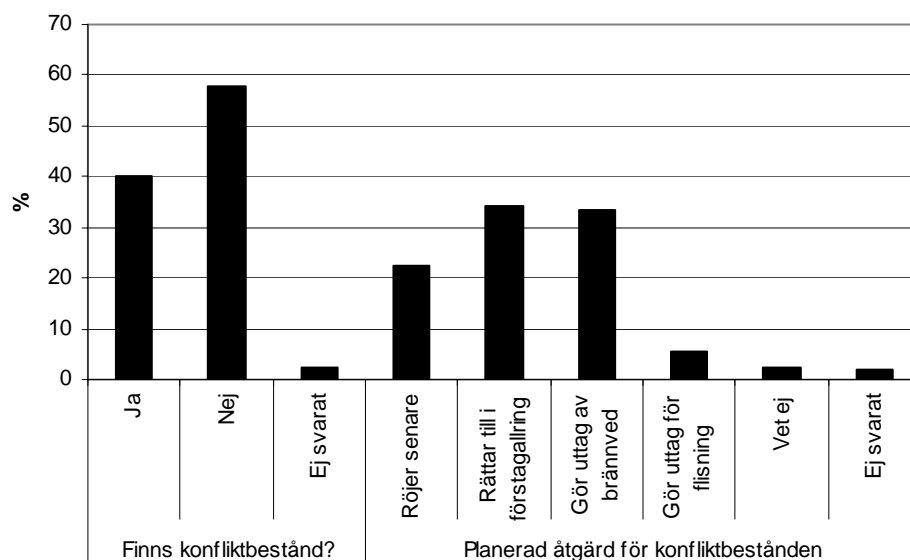
Genom att välja ut de 25% största, och 25% minsta, fastigheterna i urvalet och se hur de svarat ser man att de mindre fastighetsägarna har en något högre överensstämmelse mot sina ambitioner (64%) än vad de större har (52%).

Vid en analys av bakgrundsdatat till figur 7.1.2. och figur 7.2.3, med resonemanget att den egna tiden är viktig för att röjningen ska utföras, ser man att 65% av de 100% självverksamma tycker att deras insatser motsvarar deras uppsatta ambitioner. Några tydliga mönster för någon grupp, vars utfört arbete minst motsvarar gruppens ambitioner, går inte att urskilja. Kvinnor som grupp röjer mindre själva än männen, men de anser att de uppfyller sina ambitioner i större utsträckning än männen.

7.3 Konfliktbestånd

Trots att många markägare tycker att deras insatser stämmer överens med deras ambitioner, finns det ändå bestånd som inte röjs i tid. För att få en uppfattning om hur de svarande medlemmarna ser på det problemet, hur utbrett det är och hur de planerar att åtgärda sådana bestånd, fick de svara på frågor som rör dessa så kallade konfliktbestånd.

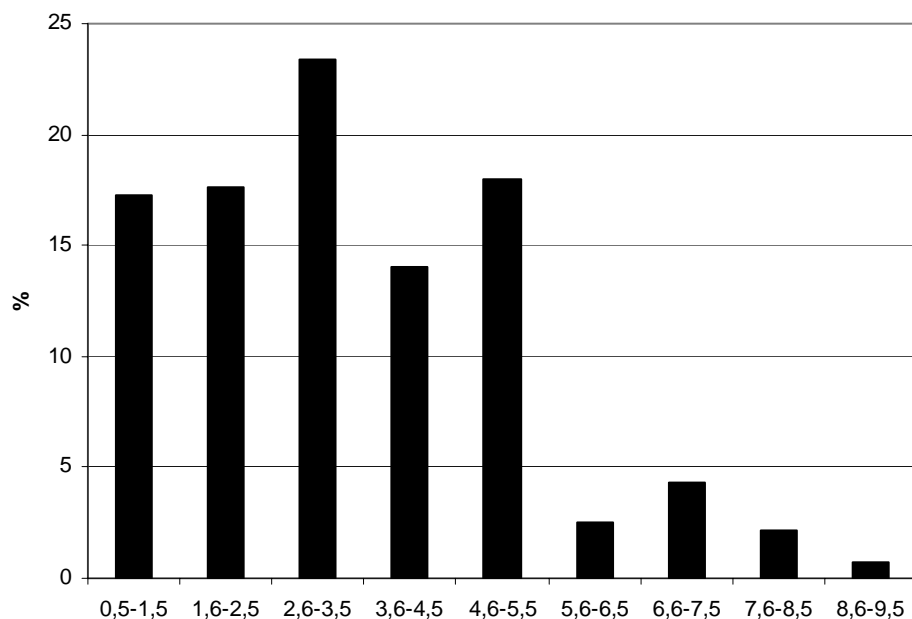
Figur 7.3.1. Finns konfliktbestånd på fastigheten och om det gör det hur avser markägaren att hantera dessa.

Nästan 40% av de svarande medlemmarna anser att de har konfliktbestånd. Konfliktbestånden är definierade i enkäten som: ”bestånd på din fastighet som är oröjda men som borde ha röjts och som nu ligger i fas för förstagallring”. De flesta avser att ”rätta till” dessa bestånd i första gallringen, men även att göra uttag för brännved, eller att röja beståndet senare. Andelen som avser att göra uttag för flisning är idag förhållandevis liten. Men på sikt kan den komma att öka om bioenergipriset ökar.

Genom att jämföra bakgrundsdatat mellan figur 7.2.3. och 7.3.1, kan man göra en uppskattning av mängden kommande förstagallringar som har ett behov av undervegetationsröjning. Utöver de 34% som har för avsikt att ”rätta till”, det vill säga röja, i samband med förstagallringen kan man lägga till de som inte uppfyller sina ambitioner för röjning och som inte anser sig ha konfliktbestånd (24%). Det här medför att i framtiden kan mellan var annan och var tredje förstagallring vara i behov av undervegetationsröjning vilket medför en betydligt större arbetsinsats och ett lägre netto.

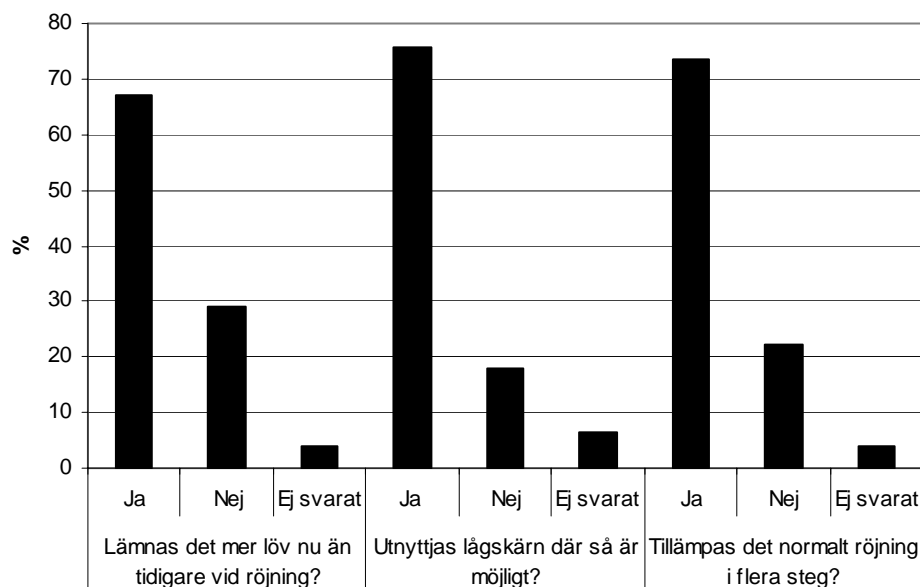
7.4 Hänsyn till skogsvårdslagen

I skogsvårdslagen från 1993 eftersträvas en skogsskötsel där miljömål och produktionsmål väger lika (Skogsvårdslagen, 1993). Har detta fått medlemmarna att röja på något annat sätt än tidigare? Väger de in miljömålen lika mycket som produktionsmålen, när de utför sina röjningar?

Figur 7.4.1. De svarande medlemmarnas avvägning mellan produktionsmål och miljömål vid röjning. (0-Produktionsmål, 10-Miljömål).

De intervjuade svarade på en 11 gradig skala där 0 angav enbart produktionsmål och 10 enbart miljömål. 90% av de svarande medlemmarna angav en siffra lägre än 5, det vill säga att deras tyngdpunkt läggs mer på produktionsmål än miljömål vid röjningsingreppen. Det finns ingen tydlig skillnad mellan olika kategorier svarande.

Figur 7.4.2. Olika förändringar av röjningens utformning över tiden.

Det finns emellertid en tydlig trend att man numera lämnar mer löv i det kvarlämnade beståndet och således ändå förändrat sig mot att uppfylla miljömålet (Figur 7.4.2). Ett av skälen kan vara att lövträd betraktas som huvudstam i den nya skogsvårdslagen (1993). Även kunskapen om lövets, och då framför allt björkens, positiva inverkan på granplantor kan vara

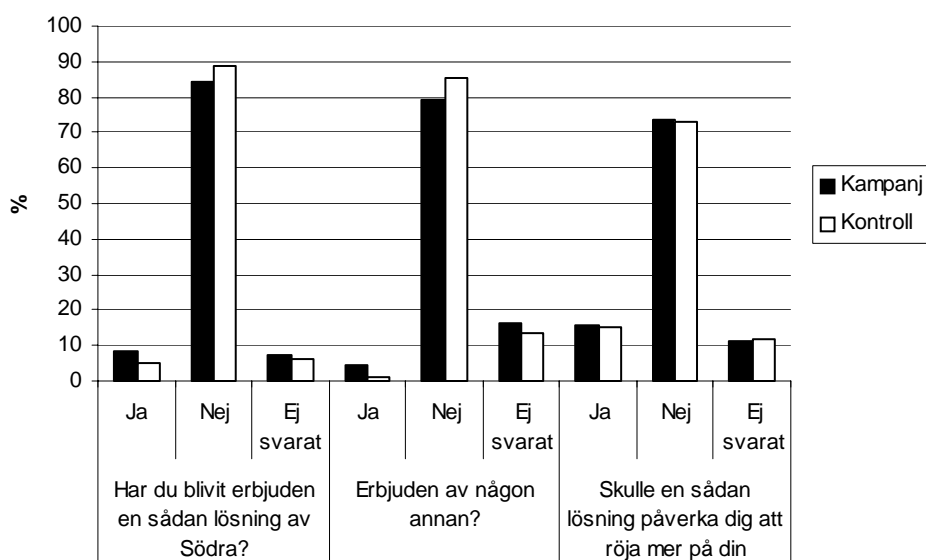
en annan. Men även prisutvecklingen på lövmassa kan bidra till att markägaren sparar lövet på lämpliga platser, för att få en större tidig intäkt vid en förstagallring.

7.5 Södras arbete i samband med röjningsuppdrag

10% av de svarande medlemmarna svarade att de i någon mån använde sig av Södras entreprenörer vid sina röjningsingrepp (Figur 7.2.2). Av dessa svarade 67% att de enbart anlitar Södras entreprenörer.

Södra försöker att öka medlemmarnas röjningsarealer, trots detta röjs det för lite!

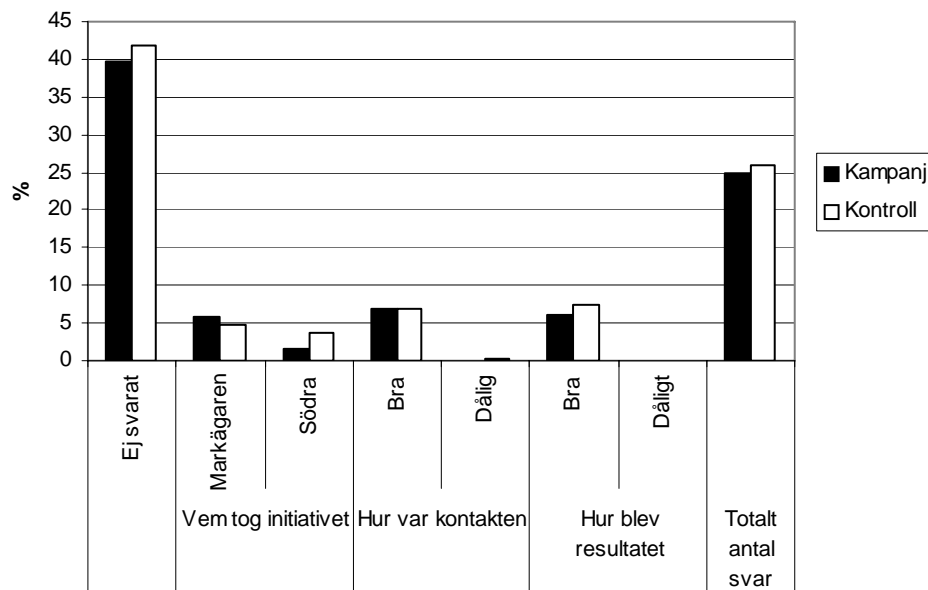
För att ytterligare öka röjningsaktiviteten har man under de senaste åren försökt att anskaffa röjningsarealer i samband med avverkningsuppdrag, för att röjningsutgiften inte ska kännas lika ekonomiskt betungande, detta benämns ”paketlösning” inom företaget.

Figur 7.5.1. De svarande medlemmarnas åsikter om paketlösningar för röjning i samband med avverkningsuppdrag, uppdelat för kampanj- och kontrollskogsbruksområde.

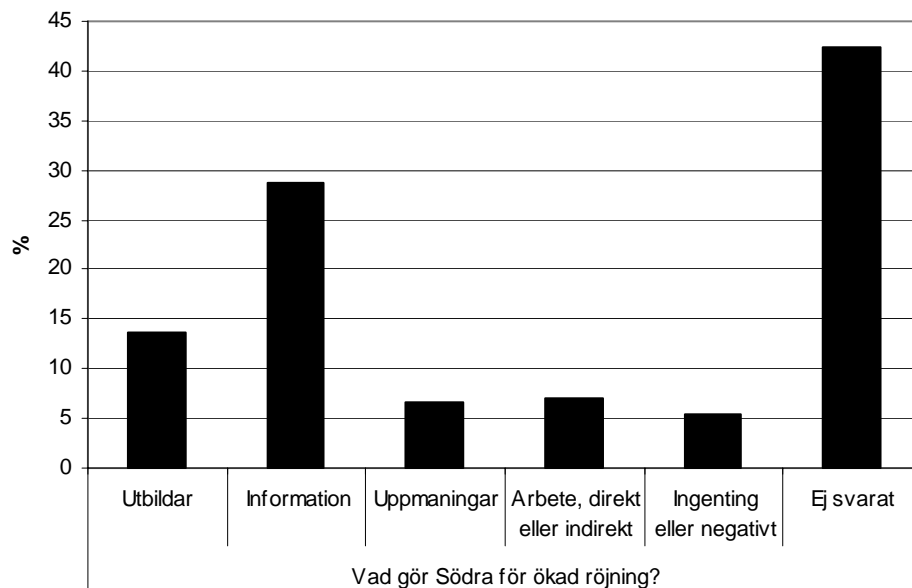
Svaren på frågan om paketlösningar visar att medlemmarna i liten utsträckning tycker att paketlösningar, röjning i samband med avverkningsuppdrag, är ett bra alternativ. Anledningen kan vara att de inte satt sig in i erbjudandet och fått förklarat vilka fördelar som finns. Andelen medlemmar som uppgivit att de har fått ett erbjudande är anmärkningsvärt lågt, vid beaktande att 65% av medlemmarna anger att de har personlig kontakt med tjänstemännen (Figur 5.4.6) har ändå inte paketlösningens budskap nått ut.

Tittar man direkt på enkätsvaren ser man att endast 14% anser sig blivit erbjudna en sådan lösning men att det är 30% som tror sig påverkas positivt till en sådan lösning. Enligt resultaten i Figur 7.1.3. är emellertid tjänstemännens råd viktiga för röjningsbeslutet.

Figur 7.5.2. De svarande medlemmarnas åsikter om Södras arbete i samband med röjningsuppdrag utförda under 2001-2003.

Trots att endast 10% hade svarat att de i någon mån använde sig av Södras entreprenörer för röjningsuppdrag, svarade hela 16% på frågan om hur de tyckte att Södras arbete hade fungerat i samband med röjning, utförd på medlemmens fastighet under 2001-2003. I figur 7.5.2. ser man att medlemmarna har en positiv inställning till hur arbetet har skötts.

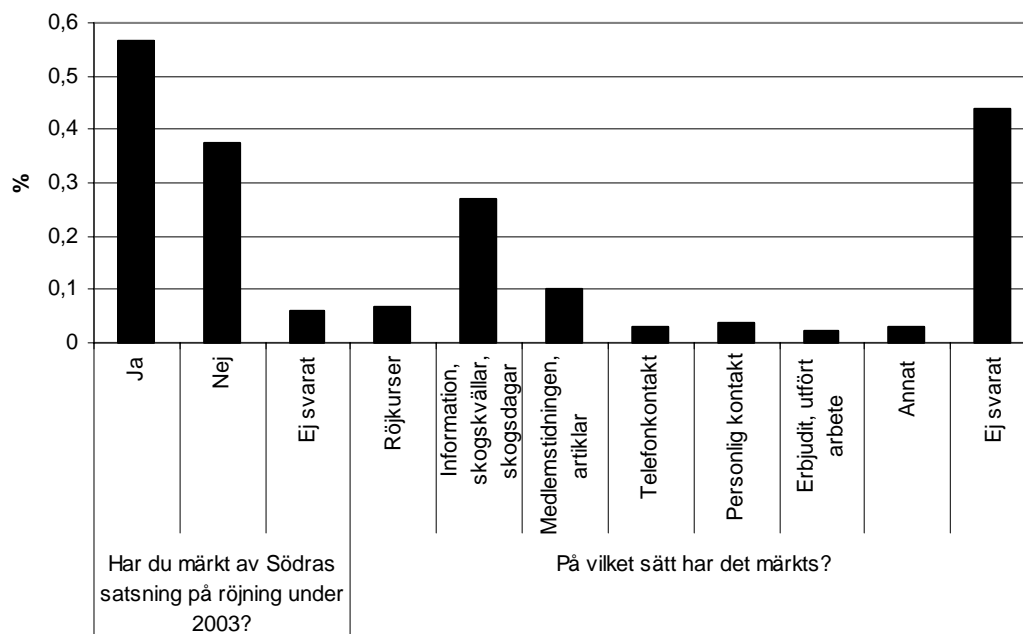
Figur 7.5.3. De svarande medlemmarnas åsikter om vad Södra gör för att öka röjningsaktiviteten. Samma markägare kan ha valt flera alternativ.

De svarande medlemmarna tycker främst att Södras information är det som märks mest. Men även vid olika former av utbildningar, kurser, studiecirkel och informationsträffar tycker de svarande medlemmarna att de ser att Södra arbetar för ökad röjning.

Däremot är det ungefär lika många som tycker att Södras uppmaningar eller direkta och indirekta arbete märks, som det är medlemmar som tycker att Södras arbete med röjningsfrågor är för svagt, eller att deras arbete har en negativ påverkan.

7.6 Södras röjningskampanj 2003

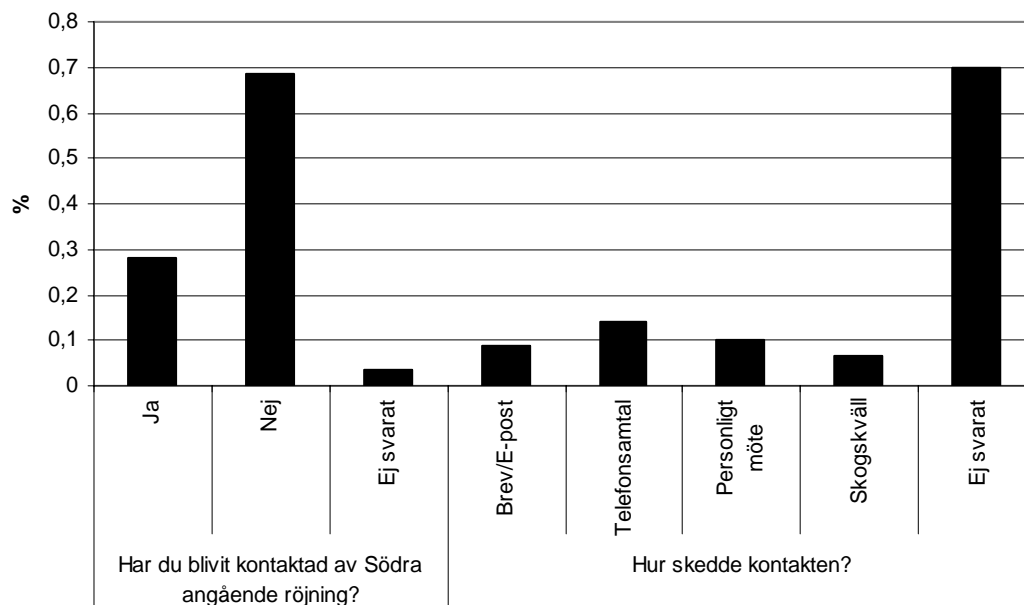
Under 2003 startade Södra en röjningskampanj på sex skogsbruksområden, fördelade över de fyra regionerna. I kampanjen ingick det att tillskapa en tjänst per skogsbruksområde som enbart skulle arbeta med att anskaffa röjningsareal och vara ansvarig för utförandet av röjning samt att anskaffa resurser för röjningsarbetet.

Figur 7.6.1. Har, och i så fall hur medlemmarna från kampanjsskogsbruksområdena märkt av Södras röjningskampanj. Staplarna med rubriken "På vilket sätt har det märkts?" redovisar hur de jasvaren fördelar sig på de olika alternativen. Samma markägare kan ha valt flera alternativ.

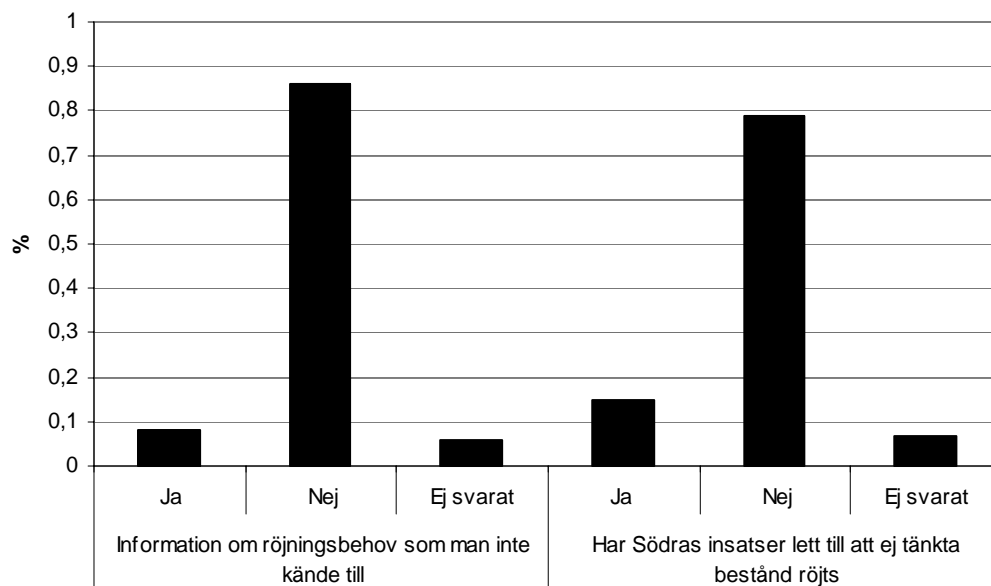
Flertalet markägare (57%) anser att de märkt av en ökad aktivitet ifrån Södras sida i arbetet med att genom information stimulera till ökad röjningsaktivitet.

Vid de personliga kontakterna tycker bara 9% att de märkt att Södra ökat sitt arbete för röjning.

Figur 7.6.2. Har, och i så fall hur, medlemmen blivit kontaktad av Södra angående röjning. Staplarna med rubriken "Hur skedde kontakten?" redovisar hur jäsvaren fördelar sig på de olika alternativen. Samma markägare kan ha valt flera alternativ.

28% av medlemmarna inom kampanjskogsbruksområdena har angivit att de har blivit kontaktade av Södra angående röjning. Det är främst via telefon som kontakten skett, men den har även skett genom personliga möten, brev, e-post och under skogskvällar.

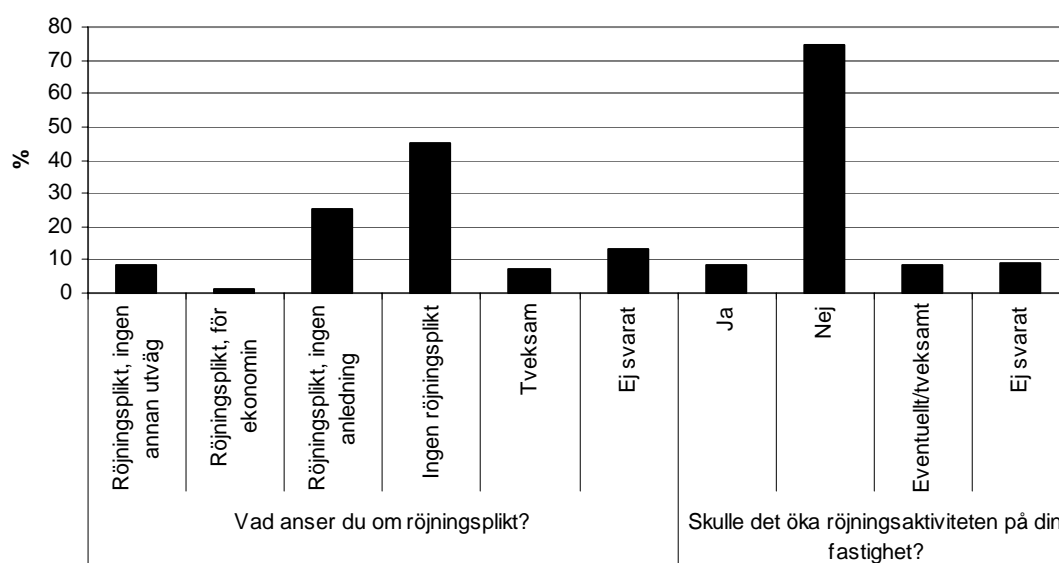
Figur 7.6.3. Har de svarande medlemmarna informerats om röjningsbehov som de inte kände till och/eller har Södras påverkan lett till att ej tänkta bestånd röjts?

8% av de svarande medlemmarna ur kampanjskogsbruksområdena anser att de har informerats om röjningsbehov som de inte kände till. 16% anser att Södras insatser lett till att man röjt bestånd, som medlemmen inte haft för avsikt att röja, har röjts. Det har inte gått att hitta något mönster i fråga om vilken typ av medlem som inte har känt till röjningsbehovet på

sin fastighet. Detta gäller även för medlemmar, som angivit att Södras insatser lett till att man röjt bestånd som inte var planerade för röjning.

7.7 Röjningsplikt

Om det inte går att påverka skogsägare att röja mer med hjälp av information och råd kan ett alternativ för myndigheterna vara att återinföra röjningsplikten i Sverige. Vad anser Södras medlemmar om detta och hur skulle det påverka deras röjningsarealer?

Figur 7.7.1. Vad de svarande medlemmarna anser om röjningsplikt skulle återinföras och hur skulle det påverka deras röjningsaktivitet.

45% av de svarande medlemmarna vill inte att röjningsplikten återinförs, medan 34% är för återinförseln. 8% svarar att de anser att en återinförsel skulle leda till att de skulle röja mer medan 8% svarar att de är tveksamma, eller att det eventuellt skulle leda till att de skulle röja mer.

De som är positiva till en röjningsplikt skriver ofta att det behövs, för att många markägare missköter sina skogar. De negativa skriver ofta "hellre morot än piska" och tycker i flera fall att det borde införas ett röjningsbidrag liknande det som finns i Finland.

Det går inte att finna några samband mellan medlemmarnas åsikter angående röjningsplikt vad gäller arealen utförd röjning, ambitionsuppfyllelse eller om en eventuell röjningsplikt skulle få dem att röja mer. I detta fallet är nog den åsikten mer politiskt rotad och därför finns det inga tydliga grupper, förutom medlemmens politiska ståndpunkt.

8. Diskussion och slutsats

Vid tolkning av svaren från enkätundersökningen är det viktigt att ha i åtanke att urvalet inte fullt motsvarar genomsnittet för Södras medlemmar. Bland annat är medelfastigheten betydligt större i undersökningen. Detta för att hos de mindre fastigheterna, mindre än 30 ha, kan tiden mellan slutavverkningar vara långa och därför blir inte röjningsfrågor lika aktuella och kontinuerligt återkommande. Att andelen kvinnor är något låg kan kanske förklaras med att många kvinnor som står för medlemskapet låter sin man sköta skogen/fastigheten. Det är även viktigt att tänka på att de som inte svarat, 32%, kan vara de som inte alls är intresserade av skogsbruk och skogsskötsel och därför inte känner till om det finns röjningsbehov.

Det har varit svårt att utskilja grupper i svaren som svarar genomgående på ett liknande sätt. Detta kan vara ett av skälen till att röjningsproblematiken är svår att komma tillrätta med eftersom skogsägare med samma förutsättningar och bakgrund agerar på vitt skilda sätt.

Att det röjs för lite ute bland medlemmarna framgår av flera olika rapporter. Men vad är det som påverkar dem att inte röja? Den största andelen av de svarande medlemmarna anger att de äger (72%) och sköter (76%) sin skog och fastighet själva. En stor andel (45%) av medlemmarna i undersökningen svarade att de själva ombesörjer sin röjning, samt att de har någon kunskap om praktisk röjning. De är väl insatta och har en bra kunskapsgrund för skäl till varför röjning bör genomföras och har även en hög kunskap, både teoretiskt och praktiskt, hur röjningsingreppet bör genomföras (Figur 6.6.1). Det förekommer variationer mellan olika grupper av skogsägare i materialet, men de är små och svåra att urskilja. Dock tycker till exempel kvinnor att de har sämre kunskap än män och de anger att de själva röjer mindre. Trots detta anser sig kvinnorna ha högre uppfyllnadsgrad för sina röjningsambitioner än männen.

Vid en analys av bakgrundsdatat till Figur 7.5.1. och jämför datat med Figur 7.6.3. ser man att endast 22% av de som svarat att Södras insatser lett till att ej tänkta bestånd röjts, blivit erbjudna en pakettlösning. I vissa fall kan det bero på att man inte haft bestånd som varit lämpliga att avverka, men med tanke på medelfastighetens storlek bör inte det vara en begränsande faktor. Problemet kan ligga i att man inte sett röjningsbehovet i samband med tidigare avverkningsuppdrag, utan först vid insikten av röjningsbehovet, och då inte haft några lämpliga bestånd att avverka.

För att få en uppskattning av hur mycket det röjs inom Södras medlemmars skogsarealer gjordes en uträkning av proportionen för hela medlemskåren, med hjälp av svaren från de utvalda medlemmarna. Uträkningen gav att Södraentreprenörernas röjningsinsats svarar för ca 12% av det totala röjningsarealen.

En stor andel av medlemmarna (57%) inom kampanjskogsbruksområdena anser att de märkt av Södras röjningskampanj 2003. De har främst märkt detta via information från Södra, skogs dagar/kvällar och via medlemstidningen. Drygt en fjärdedel av medlemmarna inom kampanjskogsbruksområdena anger att de blivit kontaktade av Södra angående röjning. Kontakten har främst skett via personlig kontakt och via telefon. 8% anger att de blivit informerade om röjningsbehov som de inte kände till och 16% anser att Södras insatser lett till att bestånd som inte markägaren haft för avsikt att röja röjts. Satsningen har alltså nått ut till

medlemmarna, men främst via centrala informationskanaler och inte så starkt ute i fältorganisationen.

Man kan inte säga att kampanjen har påverkat medlemmarna att röja i någon större omfattning. Tyvärr har ingen kontrolluppgift tagits från kontrollskogsbruksområdena, så hur dessa procentsatser förhåller sig mot övriga skogsbruksområden går därför inte att analysera.

8.1 Rekommendationer och förslag

Endast få medlemmar uppger att de anser att en paketslösning i samband med avverkning är ett bra alternativ för att öka röjningsverksamheten. Få har även angivit att de fått förfrågan av Södra eller någon annan aktör på marknaden. Många inspektorer ute i fältorganisationen anser, trots detta, att paketslösningen är en bra metod och att den generellt har ett stort genomslag hos medlemmarna. Många av de svarande medlemmarna anger även att de till stor utsträckning har personlig kontakt, eller telefonkontakt, med tjänstemännen inom Södras organisation, vilket tyder på att kontaktytorna finns. För att förstå fördelarna med paketslösningen är det viktigt att markägaren får bra och utförlig muntlig information. Inspektörernas roll är därför avgörande för att nå ut med och befästa paketslösningen.

Tjänstemännen ute på skogsbruksområdena spelar en viktig roll för att påverka medlemmarna att röja mer. Detta görs genom att påtala röjningsbehov och erbjuda hjälp och rådgivning. En diskussion med medlemmen vid den vanliga kontakten skapar en större förståelse än om ytterligare en tjänsteman ska kontakta markägaren och påtala/föreslå röjningsåtgärder. Tjänstemännen ute i organisationen på skogsbruksområdena har bättre möjlighet att se helheten för medlemmens fastighet och utifrån det ge förslag och råd. Tjänstemännens insatser, har en stor potential att öka, och därmed även att öka den röjda arealen. Men för att detta ska lyckas måste tjänstemännen ha möjlighet att ge mer tid till rådgivningen i dessa frågor (Anon, 2001).

Information

Informationsflödet inom Södras organisation når ut till medlemmarna och bör fortsätta som tidigare. Då och då kan enskilda artiklar, eller artikelserier, med olika teman genomföras via medlemstidningen för att ge kunskap och förstärka aktiviteten för en viss åtgärd. Även kursutbudet som finns idag ska bibehållas för att bidra till en höga kompetens inom medlemskåren. Men det är viktigt att man här ser medlemmarnas behov och kan anpassa utbudet och upplägget efter efterfrågan.

Därför är det viktigt att fortsätta med ett brett utbud av kurser, skogs dagar, skogskvällar och studiecirkel. Även att aktivt informera om skötselåtgärder i skogen via medlemstidningen, blandat med reportage från organisationens olika verksamhetsområden är viktigt.

Eftersom många medlemmar anser att de själva har kunskap om röjning och avser att själva genomföra åtgärden kan det vara minst lika viktigt att Södra tar fram och presenterar olika planeringsmallar för skogsvård och, framförallt, röjning. På detta sätt blir medlemmarna mer uppmärksam på tidsåtgången för tänkta skogsvårdsåtgärder och sin egna prestation. På detta vis kan medlemmen se om han/hon behöver hjälp för att uppnå sina mål och ambitioner.

Nya medlemmar

Nya medlemmar borde kort efter tecknandet av medlemskapet träffa sin områdesinspektör för att båda parter ska få en uppfattning om vilken sorts hjälp som finns att tillgå. Inspektörerna kan erbjuda information, till de nya medlemmar som inte anser sig ha någon skoglig kompetens. Inspektörerna måste i sitt dagliga arbete ägna mer tid till att ge råd och hjälpa till med frågor som bland annat rör röjningsaktiviteten hos medlemmarna. Vid alla kontakter som rör virkesanskaffning bör röjningsbehovet ses över. Därefter kan inspektören ge medlemmen rådgivning om hur ett eventuellt röjningsbehov bör åtgärdas. Paketlösningen är då ett bra alternativ, eftersom det kan presenteras på ett fördelaktigt sätt. Dessa åtgärder skapar större tidsåtgång för virkesköp och därför bör fler tjänster tillsättas för att man ska kunna hålla samma avverkningsvolym som tidigare. Om inte problemet åtgärdas i tid kommer detta att slå tillbaka eftersom undervegetationsröjningar i förstagallringar kommer att krävas i större utsträckning alternativt att produktiviteten för gallringsmaskinen kommer att minska påtagligt. I slutändan kan man komma att tvingas ge inspektörerna mål för hur stor areal röjning som de måste anskaffa, liknande det tillvägagångssättet som används för övrig virkeshandel.

Förslag på åtgärder från Södra för att öka röjningsaktiviteten

- ❖ Förstärk informationsflödet
- ❖ Upprätta en rutin för obligatorisk förstakontakt vid varje nytecknande av medlemskap
- ❖ Tillhandahåll utbildning för medlemmarna i skötselplanering, tidsåtgång och ekonomi
- ❖ Ge inspektörerna mer utrymme för rådgivning samt skapa en rutin för röjningskontroll vid avverkningsuppdrag

Fortsatt arbete

Arbetet visar att det är svårt att identifiera några generella grupper bland skogsägarna och utifrån detta förutsäga hur de agerar. Ett stort frågetecken gäller de medlemmar som inte svarat på enkäten, är det hos dessa som de riktigt stora problemen ligger? Det kan ligga ett stort värde i att undersöka vilken kunskap och behov den här gruppen har.

Vidare vore det intressant att studera konsekvenserna av ett återinförande av röjningsplikten alternativt införandet av ett röjningsbidrag.

Stormen Gudrun som drog fram över södra Sverige mellan den 8-9 januari fällde stora skogsmarksarealer, på flera håll överstigande flera årsavverkningar. Under upparbetningstiden kommer röjningsarealer att åsidosättas då markägaren prioriterar den stormfällda skogen. Inom 5-15 år kommer dessa områden att vara föremål för röjning och därför är det viktigt att redan nu sammanställa en beredskapsplan för hur dessa röjningsarealer ska hanteras. Röjningens betydelse kommer troligtvis att få än ännu mer uttalad roll i de sydsvenska skogsskötselprogrammen framöver.

9. Referenslista

9.1 Publikationer

Allan G. Bluman, 1998, "Elementary Statistics – A step by step Approach", 3rd edition, WCB/McGraw-Hill, USA.

Anon, 1990, "Röjning", Forskningsstiftelsen Skogsarbeten.

Anon, 2001, "Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter SUS 2001", Skogsstyrelsen Förlag, Jönköping.

A. Albrektsson & A. Karlsson, 2000, "Röj på en högre nivå!", Fakta Skog 9, 1-4.

Bengt-Åke Alriksson, 1998-2002, Diverse artiklar om röjning, SkogsEko.

Erik Sollander m.fl. 2003, "Förslag till skogliga sektorsmål"

Jan Trost, 2001, "Enkätboken", Studentlitteratur AB

Johan Freij, 1991, "Röjningsteknik", Forskningsstiftelsen Skogsarbeten.

Mattias Jonsson, 2001, Examensarbete 2001:2 "Ökad röjning för Södra Skogs medlemmar!", Skinnskatteberg.

Peter Erlandsson, 2001, Examensarbete 2001:11 "Privata skogsägares röjningsaktiviteter som en effekt av satellitbildsbaserad rådgivning från Skogsvårdsstyrelsen", Skinnskatteberg.

Sven-Olof Andersson, 1975, "Röjning i tall- och granskog", Skogsfakta 4, 1-4.

Södras interninformation, 2003-2005.

Tord Johansson & Nils Pettersson, 1995, "Röjning – kompendium i skogsskötsel", Garpenberg.

Utvecklingskonferens 2004, Skogforsk

9.2 Muntliga meddelanden

Hedvig Johansson. Chef Skogsbruksplaner, Södra Skog, Växjö.

Bilagor

Enkät om röjning

Bakgrund

1. Är du? Man Kvinna

2. Födelseår? 19.....

3. Storlek på fastigheten? .....ha varav skog .....ha
Skog under 20år .....ha

4. Medlemsnr Nr: .....

5. Är ditt arbete/sysselsättning skogsrelaterat? Ja Nej Delvis

Om, "ja" eller "delvis", vad?

6. Antalet ägare på fastigheten?   Ensam   Make/Maka   Flera ägare, ...st.

7. Hur sköts fastigheten administrativt?

Ensam   Av delägare   Värdekontrakt   Annan .....

8. Bor du på fastigheten, delvis eller permanent? Ja Nej

9. Om "nej" på fråga 8, avstånd till fastigheten? .....km

10. Varifrån har du fått dina kunskaper om skogsskötsel?

Släkt och vänner	Arbetat inom skogsbruket/Arbetat i egen skog	Skogstidningar
Skogsdagar	Informationskvällar	Skogsbruksskola
Skoglig högskola	Ingen kunskap	Annat .....

11. Vilka kunskaper anser du att du har angående röjning?

Teoretisk och praktisk	Teoretisk	Praktisk	Ingen alls
1	2	3	4

12. Har din fastighet någon skogsbruksplan?

Ja, från år ..... Ja, Grön från år ..... Nej

13. Hur sker din kontakt med Södra?

Via telefon   Personlig kontakt   Genom ett ombud

VÄND

Röjningsfrågor

14. Av vilken anledning röjs det på fastigheten?

Egen kunskap om röjning

Skogsbruksplan

Tjänsteman

Det röjs inte

Annan .....

15. Röjning kan motiveras av olika skäl. Nedan listas ett antal alternativ, ange på skalan hur dessa påverkar dig i ditt val om det blir röjt eller ej.

	Lite					Mycket
Egen tid	1	2	3	4	5	
Beståndsvård, för framtida långsiktiga intäkter	1	2	3	4	5	
Dimensionsutveckling för lönsam 1:a gallring	1	2	3	4	5	
Lagstiftning	1	2	3	4	5	
Beståndets slutenhet	1	2	3	4	5	
Beståndets höjd	1	2	3	4	5	
Vedbehov	1	2	3	4	5	
Över viltskadehöjd	1	2	3	4	5	
Annat:.....	1	2	3	4	5	

16. Hur många ha har röjts under 2002? .....ha

17. Hur många ha har röjts under 2003? .....ha

18. Anser du att dina röjningsambitioner motsvarar i stort verkligt utfört arbete?

Ja

Nej

19. Vem är det som utför röjningen (om flera alternativ ange i procent)?

Jag själv

Någon annan ägare

Någon släkting/bekant (ej delägare)

Södras entreprenörer

Röjningen lejs bort

Annat .....

20. Södra jobbar för att öka röjningen av flera skäl, bland annat för att de tycker att det är en lönsam åtgärd, vad anser du är ett bra skäl?

Ekonomi i 1:a gallring

Trädslagsval

Kvalitetsval

Minskad risk för snöbrott

Annat .....

21. Om du anlitar Södra för röjning på din fastighet under de tre senaste åren, var vänlig svara på följande påståenden.

Initiativ till röjningen

Markägaren

Södra

Annan .....

Kontakten med Södra

Bra

Dålig, kommentar: .....

Resultatet

Bra

Dåligt, kommentar: .....

22. Anser du att det finns bestånd på din fastighet som är oröjda men som borde har röjts och som nu ligger i fas med förstagallring, så kallade konfliktbestånd?

Ja

Nej

23. Om "Ja" på fråga 22, hur avser du hantera/åtgärda dessa bestånd?

Röjer senare

Rättar till i förstagallringen

Gör uttag av brännved

Gör uttag för flisning

Vet ej

24. Markera med X på skalan det normala röjningsingreppets tyngdpunkt vad gäller:

Produktionsmål _ _ _ _ _ Miljömål

25. Lämnas det allmänt idag avsevärt mer löv efter röjning än tidigare på din fastighet?

Ja

Nej

26. Utnyttjar du normalt i granungskog lågskärm av björk, där så är möjligt?

Ja

Nej

27. Tillämpas det idag på fastigheten normalt röjning i flera steg?

Ja

Nej

28. Paketlösningar där markägaren erbjuds möjligheten att beställa röjningsuppdrag kombinerat med virkesförsäljning innebära att markägaren slipper ligga ute med kostnaden för röjning. Kostnaden faller istället ut som en minskad intäkt från virkesförsäljningen. Hur tycker du att påståendena nedan stämmer in på dig?

Har du blivit föreslagen/erbjuden en sådan lösning av Södra?

Ja

Nej

Av någon annan?

Ja

Nej

Skulle en sådan lösning påverka dig att röja mer på din fastighet?

Ja

Nej

29. Vad tycker du att Södra borde göra för att öka röjningsarealen hos sina medlemmar?

---

30. Vad upplever du att Södra gör för att öka röjningsbenägenheten?

VÄND

31. Det diskuteras inom skogsbranschen att i framtiden införa en generell röjningsplikt i skogsvårdslagen om röjningarna inte ökar. Vad anser du om det?

Skulle det öka röjningsaktiviteten på din fastighet?

---

32. Södra har under hösten 2003 satsat extra resurser för att åstadkomma ökad röjning inom ditt skogsbruksområde. Har du märkt det?

Ja Nej

33. Om "ja" på fråga 32, hur har du märkt det?

---

34. Har du blivit kontaktad av Södras personal med förfrågan om röjning?

Ja Nej

35. Om "ja" på fråga 34, hur skedde kontakten?

Brev/E-post Telefonsamtal Personligt möte
Skogskväll Ej blivit kontaktad

36. Har du blivit informerad om röjningsbehov du inte kände till?

Ja Nej

37. Har Södras insatser lett till att röjning utförts på din fastighet som annars ej skulle ha utförts?

Ja Nej

Tack för din medverkan!

Enkät om röjning

Bakgrund

1. Är du? Man Kvinna
2. Födelseår? 19.....
3. Storlek på fastigheten? .....ha varav skog .....ha
Skog under 20år .....ha
4. Medlemsnr Nr: .....
5. Är ditt arbete/sysselsättning skogsrelaterat? Ja Nej Delvis
Om, "ja" eller "delvis", vad?

6. Antalet ägare på fastigheten? Ensam Make/Maka Flera ägare, ...st.

7. Hur sköts fastigheten administrativt?

Ensam Av delägare Värdekontrakt Annan .....

8. Bor du på fastigheten, delvis eller permanent? Ja Nej

9. Om "nej" på fråga 8, avstånd till fastigheten? .....km

10. Varifrån har du fått dina kunskaper om skogsskötsel?

Släkt och vänner Arbetat inom skogsbruket/Arbetat i egen skog Skogstidningar
Skogsdagar Informationskvällar Skogsbruksskola
Skoglig högskola Ingen kunskap Annat .....

11. Vilka kunskaper anser du att du har angående röjning?

Teoretisk och praktisk Teoretisk Praktisk Ingen alls

12. Har din fastighet någon skogsbruksplan?

Ja, från år ..... Ja, Grön från år ..... Nej

13. Hur sker din kontakt med Södra?

Via telefon Personlig kontakt Genom ett ombud

VÄND →

Röjningsfrågor

14. Av vilken anledning röjs det på fastigheten?

Egen kunskap om röjning

Skogsbruksplan

Tjänsteman

Det röjs inte

Annan .....

15. Röjning kan motiveras av olika skäl. Nedan listas ett antal alternativ, ange på skalan hur dessa påverkar dig i ditt val om det blir röjt eller ej.

	Lite				Mycket
Egen tid	1	2	3	4	5
Beståndsvård, för framtida långsiktiga intäkter	1	2	3	4	5
Dimensionsutveckling för lönsam 1:a gallring	1	2	3	4	5
Lagstiftning	1	2	3	4	5
Beståndets slutenhet	1	2	3	4	5
Beståndets höjd	1	2	3	4	5
Vedbehov	1	2	3	4	5
Över viltskadehöjd	1	2	3	4	5
Annat:.....	1	2	3	4	5

16. Hur många ha har röjts under 2002? .....ha

17. Hur många ha har röjts under 2003? .....ha

18. Anser du att dina röjningsambitioner motsvarar i stort verkligt utfört arbete?

Ja

Nej

19. Vem är det som utför röjningen (om flera alternativ ange i procent)?

Jag själv

Någon annan ägare

Någon släkting/bekant (ej delägare)

Södras entreprenörer

Röjningen lejs bort

Annat .....

20. Södra jobbar för att öka röjningen av flera skäl, bland annat för att de tycker att det är en lönsam åtgärd, vad anser du är ett bra skäl?

Ekonomi i 1:a gallring

Trädslagsval

Kvalitetsval

Minskad risk för snöbrott

Annat .....

21. Om du anlitar Södra för röjning på din fastighet under de tre senaste åren, var vänlig svara på följande påståenden.

Initiativ till röjningen

Markägaren

Södra

Annan .....

Kontakten med Södra

Bra

Dålig, kommentar: .....

Resultatet

Bra

Dåligt, kommentar: .....

22. Anser du att det finns bestånd på din fastighet som är oröjda men som borde har röjts och som nu ligger i fas med förstagallring, så kallade konfliktbestånd?

Ja

Nej

23. Om "Ja" på fråga 22, hur avser du hantera/åtgärda dessa bestånd?

Röjer senare

Rättar till i förstagallringen

Gör uttag av brännved

Gör uttag för flisning

Vet ej

24. Markera med X på skalan det normala röjningsingreppets tyngdpunkt vad gäller:

Produktionsmål _ _ _ _ _ Miljömål

25. Lämnas det allmänt idag avsevärt mer löv efter röjning än tidigare på din fastighet?

Ja

Nej

26. Utnyttjar du normalt i granungskog lågskärm av björk, där så är möjligt?

Ja

Nej

27. Tillämpas det idag på fastigheten normalt röjning i flera steg?

Ja

Nej

28. Paketlösningar där markägaren erbjuds möjligheten att beställa röjningsuppdrag kombinerat med virkesförsäljning innebära att markägaren slipper ligga ute med kostnaden för röjning. Kostnaden faller istället ut som en minskad intäkt från virkesförsäljningen. Hur tycker du att påståendena nedan stämmer in på dig?

Har du blivit föreslagen/erbjuden en sådan lösning av Södra?

Ja

Nej

Av någon annan?

Ja

Nej

Skulle en sådan lösning påverka dig att röja mer på din fastighet?

Ja

Nej

29. Vad tycker du att Södra borde göra för att öka röjningsarealen hos sina medlemmar?

---

30. Vad upplever du att Södra gör för att öka röjningsbenägenheten?

VÄND →

31. Det diskuteras inom skogsbranschen att i framtiden införa en generell röjningsplikt i skogsvårdslagen om röjningarna inte ökar. Vad anser du om det?

Skulle det öka röjningsaktiviteten på din fastighet?

Tack för din medverkan!

Bästa medlem!

Jag heter Carl Peter Fröberg och studerar till Jägmästare vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Umeå. Som en del i min examen ska jag göra ett examensarbete, omfattande en termin. Efter förfrågning från Södra har jag valt att göra en enkätundersökning för att ta reda på hur deras medlemmar förhåller sig till röjning och hur de hanterar den.

Jag har slumpvis valt ut medlemmar över hela Södras område för att få en så rättvisande bild över hur ni medlemmar ser på röjningen. Därför är just ditt svar mycket värdefullt för mig och jag hoppas och tror att enkäten inte ska ta allt för lång tid utan att alla ska kunna hinna svara på den.

Svaren kommer att vara anonyma, medlemsnumret är till för att jag ska veta vilka markägare jag har fått svar ifrån och kommer inte att redovisas på något sätt till Södra.

Enkäten är inte heller något kunskapstest utan ett sätt för Södra att se vad de ska lägga ner mer energi på för att kunna motsvara medlemmarnas behov. Det är därför viktigt att du svarar så sanningsenligt för att enkäten ska kunna användas så att Södra kan förbättra sig och ge sina medlemmar, dig, en bättre hjälp och service.

Resultatet av enkäten och examensarbetet kommer att presenteras i medlemstidningen under våren. Som tack för hjälpen kommer ett antal priser lottas ut bland dom inskickade enkäterna.

Skicka tillbaka enkäten i det bifogade kuvertet till mig senast den XXXX.

Tack på förhand!

Södra Skog, Skogsavdelningen

&

Carl-Peter Fröberg

Mobil: 070-36 46 190

E-mail: w9carfro@stud.slu.se

Hejsan!

För drygt två veckor sedan skickade jag ett brev till dig med frågor som handlade om din syn på röjning och dina synpunkter och erfarenheter av hur Södra arbetar med dessa.

Jag har ännu inte fått något svar ifrån dig, men jag är mycket intresserad av att få detta. För att undersökningen ska bli så bra som möjligt är det viktigt att så många som möjligt svarar på enkäten.

Har du under de senaste dagarna skickat in enkäten eller tidigare, men då inte skrivit in ditt medlemsnummer, är det bara att bortse från denna påminnelse. I det sistnämnda fallet kommer du tyvärr inte kunna vara med i utlottningen av priserna.

De inskickade enkäterna kommer att sammanställas och därefter redovisas för Södra, d.v.s. enskilda enkäter kommer inte presenteras för Södra, svaren kan därför betraktas som helt anonyma. Anledningen till att medlemsnumret är med i enkäter är bara för att jag ska kunna registrera vilka som har skickat in och därmed blir med i utlottningen av våra priser.

Har du inget svar på någon fråga är det bara att hoppa över, men försök ändå att svara på så många som möjligt. Tycker du att du är för dåligt insatt i ämnet så försök att svara ändå, det är lika viktigt att även de som inte vet så mycket om röjning och skogsskötsel svarar för att enkäten ska motsvara hela Södras medlemskår.

Har du inte kvar fastigheten eller inte längre är medlem i Södra tar jag gärna emot ett besked om detta och ser därefter till om att informationen förs vidare till Södras medlemsregister.

Har du några frågor eller andra problem angående enkäten får du gärna ringa mig på nedanstående telefonnummer eller skicka ett e-mail.

Tack än en gång!

Med vänliga hälsningar!

Carl-Peter Fröberg &
Södra Skog, Skogsavdelningen

Mobil: 070-36 46 190
E-mail: w9carfro@stud.slu.se